

BUREAU BARTELS B.V.

RESEARCH | CONSULTANCY | MANAGEMENT

Stationsplein 69
3818 LE Amersfoort
Postbus 318
3800 AH Amersfoort
Telefoon (033) 479 20 20
Fax (033) 479 20 21
E-mail info@brtls.nl
Internet www.bureaubartels.nl

**AARD EN OMVANG VAN GELIJKWAARDIGE
ALTERNATIEVEN IN DE KINDEROPVANG**

Eindrapport

Uitgebracht op verzoek van het ministerie van SZW

Amersfoort, 15 september 2014

INHOUD

1.	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Aanpak	2
1.3	Leeswijzer	2
2.	GA'S IN DE DAGOPVANG EN BSO	3
2.1	Inleiding	3
2.2	GA's in de dagopvang	3
2.3	GA's in de BSO	6
3.	CASUSSEN GA'S IN DE DAGOPVANG	11
3.1	Inleiding	11
3.2	GA's in de dagopvang op inspectiedomein 4	11
3.2.1	Casus: Laterna Magica	11
3.2.2	Casus: Comme à la Maison	14
3.2.3	Casus: Stille Veerkade 28 (voorheen De Blauwe Wasbeer)	16
3.2.4	Casus: Louise Wentstraat (voorheen Tante Pollewop)	18
3.2.5	Casus: Valentijn Den Haag & Villa Valentijn Den Haag	20
3.2.6	Casus: Kinderdagverblijf Suusje	22
3.2.7	Casus: De Schuilhoeve	24
3.3	GA's in de dagopvang op inspectiedomein 5	25
3.3.1	Casus: De Blokkendoos	25
3.3.2	Casus: Junis Kinderopvang	27
3.3.3	Casus: Us Twadde Thús	29
3.3.4	Casus: Kinderdagverblijf Ziezo	31
4.	CASUSSEN GA'S IN DE BSO	33
4.1	Inleiding	33
4.2	GA's in de BSO op inspectiedomein 4	33
4.2.1	Casus: Struin Lent	33
4.2.2	Casus: KomKids Express	36
4.2.3	Casus: De Vuister	38
4.3	GA's in de BSO op inspectiedomein 5	40
4.3.1	Casus: De Jottum! Club	40
4.3.2	Casus: Donderstralen	43
4.3.3	Casus: Villa Vrolijk	45
4.3.4	Casus: BSO 't Haaienhonk	47
4.3.5	Casus: BSO De Bosrakkers	49

4.3.6 Casus: De Toverwereld en De Buitenwereld	51
4.3.7 Casus: De Speeldoos	53
4.3.8 Casus: De Lapjeskat	55
5. SAMENVATTENDE CONCLUSIES	59
BIJLAGE I AANPAK EERSTE ONDERZOEKSFASE	61

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In Nederland biedt de **Wet kinderopvang** (Wko) het wettelijk kader voor de waarborging van de kwaliteit van kinderopvang. Vanuit deze wet gelden uniforme kwaliteitsregels voor de gehele branche. Bij het opstellen van deze regels is destijds gekozen voor zelfregulering. In plaats van uitvoeringsregels had de overheid namelijk algemene basiseisen voor kwaliteit geformuleerd. Afnemers (ouders) en aanbieders van kinderopvang kregen daarbij de ruimte om gezamenlijk kwaliteitseisen te formuleren. Dit werd geregeld in het Convenant Kwaliteit Kinderopvang en Peuterspeelzalen.

De Wko regelt ook het **toezicht** en de **handhaving** van de kwaliteit in de kinderopvang. Hiervoor ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeenten. Gemeenten schakelen daarvoor de GGD in om periodiek inspecties uit te voeren bij aanbieders van kinderopvang. Bij deze inspecties wordt dan gebruikgemaakt van zogenoemde toetsingskaders waarin de kwaliteitseisen uit het convenant verbijzonderd zijn voor de dagopvang, buitenschoolse opvang (BSO), gastouderbureaus en gastouders. Op basis van de inspectieresultaten adviseert de GGD aan gemeenten om al dan niet tot handhaving over te gaan.

Mits aan de regels werd voldaan konden kinderopvangorganisaties tot juni 2012 op bepaalde punten gelegitimeerd afwijken van de geldende kwaliteitseisen. Daartoe diende dan een **gelijkwaardig alternatief** te gelden waarvan de toezichthouder had vastgesteld dat daarmee het doel van de betreffende kwaliteitseis op een andere (gelijkwaardige) wijze werd bereikt. Met de nieuwe wet- en regelgeving in juni 2012 is de mogelijkheid van gelijkwaardige alternatieven komen te vervallen. Wel is met de AMvB 'Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen' een overgangperiode tot 1 januari 2015 opgenomen. Dit impliceert dat voor het einde van dit jaar een besluit moet worden genomen over de positie van gelijkwaardige alternatieven. Hierbij kunnen de resultaten van het onderzoek als input worden gebruikt voor zowel een mogelijke verlenging van de overgangstermijn van gelijkwaardige alternatieven als de aanstaande herijking van de kwaliteitsregels in de kinderopvang (in het kader van 'Het Nieuwe Toezicht').

Om tot een gedegen besluitvorming te komen heeft het ministerie van SZW - in samenspraak met de Brancheorganisatie Kinderopvang, BOinK, GGD GHOR Nederland en de VNG - aan Bureau Bartels gevraagd om de **aard en omvang van gelijkwaardige alternatieven in de kinderopvang** in beeld te brengen. Hierbij heeft het onderzoek zich toegespitst op de dagopvang en de buitenschoolse opvang (BSO). De gastouderbureaus en gastouders zijn op verzoek van het ministerie en de begeleidingscommissie¹ buiten beschouwing gelaten. Bij deze laatstgenoemde kinderopvangvoorzieningen is in de praktijk namelijk amper sprake geweest van gelijkwaardige alternatieven. Het onderzoek naar gelijkwaardige alternatieven in de dagopvang en BSO is van maart 2014 tot en met augustus 2014 uitgevoerd. In deze rapportage doen we verslag van de uitkomsten.

¹ Bestaande uit vertegenwoordigers van de Brancheorganisatie Kinderopvang, BOinK, GGD GHOR Nederland en de VNG.

1.2 Aanpak

Het onderzoek naar gelijkwaardig alternatieven in de kinderopvang kende twee fasen. In de eerste fase zijn via verschillende sporen gelijkwaardige alternatieven (hierna kortweg GA's genoemd) in beeld gebracht. Na verificatie via het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP) zijn hierbij per saldo **32 GA's in de dagopvang en 53 GA's in de BSO vastgesteld**. Voor meer informatie over de aanpak die we hiervoor hebben gehanteerd verwijzen we overigens graag naar bijlage I.

De verzamelde informatie uit de eerste fase van het onderzoek is vervolgens vastgelegd in een tussentijdse notitie en besproken met het ministerie van SZW en de begeleidingscommissie. Aan de hand hiervan is een selectie gemaakt van gelijkwaardige alternatieven in de dagopvang en BSO die nader onderzocht dienden te worden in de tweede fase van het onderzoek.

In deze tweede onderzoeksfase zijn uiteindelijk **22 kinderopvanglocaties met een GA onderzocht** en via casussen weergegeven in deze rapportage. Hierbij is voor elke casus steeds een telefonisch interview gehouden met de houder/locatiemanager² van de betreffende kinderopvangorganisatie en de betrokken GGD/GGD-inspecteur die het gelijkwaardig alternatief destijds heeft vastgesteld. De uitkomsten van deze interviews zijn daarna ook ter verificatie teruggekoppeld aan deze respondenten.

Overigens merken we op dat voor het vervaardigen van deze casussen sprake was van een goede medewerking. Op één kinderopvangorganisatie³ na, hebben namelijk alle benaderde kinderopvangorganisaties en betrokken GGD'en ons te woord willen staan en voorzien in de benodigde informatie.

1.3 Leeswijzer

De opbouw van dit rapport is verder als volgt. In het volgende hoofdstuk staan eerst de uitkomsten van de eerste onderzoeksfase centraal. Namelijk de geïdentificeerde GA's in de dagopvang en BSO (hoofdstuk 2). Op basis van de uitkomsten van de tweede onderzoeksfase staan vervolgens in hoofdstuk 3 en 4 de casussen uitgewerkt voor beide typen kinderopvangvoorzieningen. Tot slot besluiten we deze rapportage in hoofdstuk 5 met de samenvattende conclusies.

² In de rest van deze rapportage spreken we van houder of locatiemanager. In de praktijk kwam het voor dat het interview over een kinderopvanglocatie met een GA ook kon plaatsvinden met een andere betrokkene zoals een kwaliteitsmanager of clustermanager die (mede)verantwoordelijk was voor de betreffende locatie.

³ Vanwege een gebrek aan tijd/interesse vanuit deze kinderopvangorganisatie.

2. GA'S IN DE DAGOPVANG EN BSO

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de **GA's** die in beeld zijn gekomen in de dagopvang (paragraaf 2.2) en BSO (paragraaf 2.3). Hiervan is sprake als in de tekstvakken van het inspectierapport staat aangegeven dat de inspecteur weliswaar een afwijking heeft geconstateerd van één of meerdere inspectie-items, maar van mening is dat minimaal hetzelfde kwaliteitsniveau wordt geboden. In dat geval wordt melding gemaakt van een gelijkwaardig alternatief of gelegitimeerd afwijken. Overigens kan het ook gaan om een verwijzing naar een GA dat in een eerdere inspectie is geconstateerd en waarin (nog) geen verandering is opgetreden.

2.2 GA's in de dagopvang

In tabel 2.1 is een overzicht gegeven van de GA's in de dagopvang die via verschillende sporen zijn aangereikt. Hierbij merken we op dat de GA's staan weergegeven in volgorde van het inspectiedomein/-item waarop ze zijn vastgesteld.

Tabel 2.1 Kenmerken van GA's in de dagopvang

Domein	Item	Toelichting in inspectierapport	Plaats locatie	Bron
4	4.1.1 Binnenspeelruimte eigen vaste groepsruimte	De stamgroepruimte van de driejarigen is niet geheel afzonderlijk, maar er is een stamgroephoeek	Amsterdam	SZW/bureau 8020
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Beroepskrachten gaan met kinderen naar nabijgelegen speeltuin of kinderboerderij	Naarden	GGD
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Beroepskrachten gaan met kinderen in een nabijgelegen plantsoen spelen	Den Haag	GIR
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Er wordt door de peutergroep gespeeld op een nabijgelegen buitenterrein	Amsterdam	Brancheorganisatie Kinderopvang
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Er wordt gebruikgemaakt van een openbare speeltuin tegenover KDV	Veldhoven	Internet
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Men maakt gebruik van een niet-aangrenzende buitenruimte	Utrecht	Brancheorganisatie Kinderopvang
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Er wordt gewerkt met een buitenspeelrooster	Den Haag	GIR
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Idem	Den Haag	GIR, GGD
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Idem	Den Haag	Brancheorganisatie Kinderopvang

4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Idem	Den Haag	GGD
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Idem	Den Haag	GGD
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Onduidelijk wat het geboden alternatief is	Delft	GIR
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind	Onduidelijk wat het geboden alternatief is	Den Haag	GIR, internet
4	4.3.1 Buitenspeelplaats 3m ² ruimte per kind 4.3.2 Buitenspeelplaats toegankelijk voor kinderen 4.3.3 Buitenspeelplaats aangrenzend aan kindercentrum	Niet aangrenzende buitenspeelplaats die wel direct zichtbaar is. Er zijn extra veiligheids- maatregelen getroffen	Den Haag	GIR
4	4.3.3 Buitenspeelruimte aangrenzend aan kindercentrum	Is gevestigd in een verzorgingshuis. In de voortuin is een buitenspeelplaats gemaakt	Badhoevedorp	GIR
4	4.3.3 Buitenspeelplaats aangrenzend aan kindercentrum	Huren buitenspeel- ruimte van de gemeente tegenover het pand	Nijmegen	GGD
4	4.3.3 Buitenspeelplaats aangrenzend aan kindercentrum	Speelterrein op vijf minuten lopen	Amsterdam	Gemeente
4	4.3.3 Buitenspeelplaats aangrenzend aan kindercentrum	Buitenruimte op drie meter afstand	Amsterdam	Gemeente
4	4.3.3 Buitenspeelplaats aangrenzend aan kindercentrum	Pad buitenom om aangrenzende buitenspeelplaats te bereiken	Haarlem	GGD
4	4.3.3 Buitenspeelplaats aangrenzend aan kindercentrum	Onduidelijk wat het geboden alternatief is	Amsterdam	Gemeente
4	4.3 Buitenspeelplaats (onduidelijk welke voorwaarde)	Onduidelijk wat het geboden alternatief is	Den Haag	GIR
5	5.1.1 Opvang in stamgroepen	Eén dag per week worden driejarigen opgevangen in een 3+ groep	Groningen	GIR
5	5.1.1 Opvang in stamgroepen	Er zijn twee stamgroepen waarbij elke dag een groepje van deze kinderen in de hal wordt opgevangen	Zwammerdam	LRKP
5	5.1.1 Opvang in stamgroepen	Idem	Alphen aan den Rijn	LRKP
5	5.1.1 Opvang in stamgroepen	Idem	Alphen aan den Rijn	LRKP
5	5.1.2 Omvang van de stamgroep	Stamgroepen worden samen gevoegd	Bergen op Zoom	Internet

5	5.4.2 Afwijking voor 9:30 en na 16:30 uur	Door flexibele opvang. Er wordt op niet meer dan 3 uur afgeweken, maar op andere tijden	Drachten	Internet
5	5.4.2 Afwijking voor 9:30 en na 16:30 uur	Onduidelijk wat het geboden alternatief is	Zoetermeer	Brancheorganisatie Kinderopvang
5	5.4.2 Afwijking voor 9:30 en na 16:30 uur	Onduidelijk wat het geboden alternatief is	Zoetermeer	Brancheorganisatie Kinderopvang
5	5.4.4 Bij afwijking minstens helft BKR	Leidsters hebben lange pauze, maar er is altijd iemand extra in de buurt	Waalwijk	Brancheorganisatie Kinderopvang

Legenda: Domein 0. Kinderopvang in de zin van de Wko
Domein 1. Ouders
Domein 2. Personeel
Domein 3. Veiligheid en gezondheid
Domein 4: Accommodatie en inrichting
Domein 5: Groeps grootte en BKR
Domein 6: Pedagogisch beleid/praktijk
Domein 7: Klachten

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat we in totaal 30 locaties van dagopvang hebben getraceerd waarbij sprake is van één of meerdere GA's. Het totaal aantal GA's bij deze locaties bedroeg 32. Alle GA's werden vastgesteld op de domeinen accommodatie en inrichting (domein 4) en groeps grootte en beroepskracht-kindratio (domein 5).

Bij enkele kinderdagverblijven blijken eerder erkende GA's in een latere inspectie alsnog afgewezen te zijn. Uit de toelichting in de inspectierapporten maken we op dat de GGD-inspecteurs van mening waren dat de situatie niet langer als gelijkwaardig kon worden beschouwd, bijvoorbeeld omdat veel meer kinderen dan de vorige keer met de afwijking te maken hadden.

Bezien we binnen elk van de domeinen de verschillende items waarop GA's zijn vastgesteld, dan komt hieruit het volgende beeld naar voren (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2 Items per domein waar GA's in de dagopvang zijn waargenomen

Domein	Items	Aantal
Accommodatie en inrichting	4.1.1 Omvang binnenruimte	1
	4.3.1 Omvang buitenruimte	13
	4.3.2 Buitenruimte toegankelijk voor kinderen	1
	4.3.3 Buitenruimte aangrenzend aan kindercentrum	7
	4.2 Niet bekend welk sub-item het betreft	1
Groeps grootte en beroepskracht-kindratio	5.1.1 Opvang in stamgroepen	4
	5.1.2 Omvang van de stamgroep	1
	5.4.2 Afwijking BKR voor 9:30 en na 16:50 uur	3
	5.4.4 Bij afwijking minstens helft BKR	1

In aanvulling op de voorgaande gevallen hebben we via de sleutelpersonen, GGD-en en gemeenten nog kinderdagverblijven aangereikt gekregen waar sprake zou zijn (geweest) van GA's. Via de inspectierapporten of GGD-inspecteurs hebben we echter niet kunnen vaststellen of daadwerkelijk sprake is geweest van een GA. Onderstaande gevallen zijn daarom niet meegenomen in deze rapportage:

- Tweekalige opvang en buiten slapen op een kinderdagverblijf (domein 2 en 4);
- Tweekalige opvang, buiten slapen en niet-aangesloten buitenruimte (domein 2 en 4);

- Aangrenzend schoolplein heeft afgeschermd deel voor 0-4 jarigen (domein 4);
- Het werken met een buitenspeelrooster (domein 4);
- Speelplaats bereikbaar aan de overkant van de straat (domein 4);
- Te kleine buitenspeelruimte op het kinderdagverblijf en plaatsing van de kinderen in verschillende stamgroepen (domein 4 en 5);
- Stamgroepen worden opgevangen in een semi-open ruimte (domein 5);
- Op het kinderdagverblijf wordt gewerkt met zogenoemde koppelgroepen (domein 5);
- Na het volgen van een in-company cursus worden stagiaires in de vakantieperiode ingezet als volwaardige beroepskrachten (domein 5);
- Open deurenbeleid om een uitgebreider activiteitenaanbod aan te bieden (domein 5).

2.3 GA's in de BSO

In de vorige paragraaf zijn de uitkomsten voor de dagopvang besproken. Gelijk hieraan zullen we hier de uitkomsten voor de BSO beschouwen. In tabel 2.3 is een overzicht gegeven van de GA's bij de BSO's die via de verschillende sporen zijn aangereikt.

Tabel 2.3 Kenmerken van GA's in de BSO

Domein	Item	Toelichting in inspectierapport	Plaats locatie	Bron
4	4.1.1 Binnenspeelruimte 3,5m ² per kind 4.2.1 Buitenspeelplaats 3m ² per kind	Er kan gebruik worden gemaakt van speellokalen en gymzalen van een nabijgelegen school Er wordt gebruikgemaakt van speelvelden in de buurt	Lent	GGD, internet, Brancheorganisatie Kinderopvang, gemeente, GIR
4	4.2.1 Buitenspeelplaats 3m ² per kind	Op tijden dat de peuterspeelzaal op het plein speelt, maakt de BSO gebruik van een speelplaats aan de andere kant van het hek	Koog aan de Zaan	GIR
4	4.2.1 Buitenspeelplaats 3m ² per kind	Gebruik van niet-aangrenzende buitenruimte en uitdagende binnenruimte	Zaanstad	GGD
4	4.2.3 Buitenruimte vast beschikbaar voor BSO	Er wordt gebruikgemaakt van verschillende buitenruimtes	Schiedam	Brancheorganisatie Kinderopvang
4	4.2.4 Buitenspeelplaats passend ingericht voor leeftijd/pedagogisch beleid	Eigen buitenruimte niet passend ingericht, kinderen maken gebruik van nabijgelegen buitenruimte	Koog aan de Zaan	GIR
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Tafelgroepen van 10 kinderen bij het drinkmoment, daarna uitwaaiëren	Drachten	GGD

5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Tafelgroepen van 10 kinderen	Heesch	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Ingedeeld op basis van activiteiten	Apeldoorn	GGD, internet
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Eén grote ruimte waarbinnen kinderen zelf een activiteit kunnen kiezen	Maastricht	GGD
5	5.1.1 Opvang in stamgroepen	Kinderen mogen zelf een activiteit kiezen zonder rekening te houden met de basisgroep	Heiloo	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Kinderen mogen zelf kiezen bij welke groep ze willen starten en eindigen. Basisgroepen zijn moeilijk omdat kinderen op verschillende tijden binnenkomen	Apeldoorn	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	'Huis met de kamers': kinderen kiezen zelf een activiteit	Waalre	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Idem	Waalre	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Leidsters hebben eigen taken en zijn samen verantwoordelijk voor alle kinderen	Ede	GIR
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Geen vaste basisgroep, maar goede pedagogische aanpak	Voerendaal	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Geen vaste groepen, onduidelijk wat het alternatief is	Amsterdam	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	Eén basisgroep met maximaal 40 kinderen. Onduidelijk wat het alternatief is	Spijkenisse	GIR
5/6	5.1.1 Behoort in basisgroep 6.1.1.2 Beschrijving werkwijze, omvang, etc.	Er zijn geen basisgroepen, maar door het kleine aantal kinderen was dit (nog) geen probleem	Maastricht	GGD
5	5.1.1 Behoort in basisgroep 5.1.2 Omvang van basisgroep	Eén groep van 55 kinderen van 8-12 jaar wordt opgedeeld in workshopgroepen die per 4 weken wisselen	Berkel-Enschot	GIR, internet
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	In de praktijk tafelgroepen per school	Sneek	Internet
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Op cursusdagen worden in 2 van de 3 groepen 30 kinderen opgevangen	Aalsmeer	LRKP
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Eén groep van 30 kinderen tussen 4 en 12 jaar	Helmond	GIR, GGD

5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Open deurenbeleid	Berkel-Enschot	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	In je vrije tijd moet je niet gebonden zijn aan een ruimte, kinderen mogen zelf kiezen waar ze wat willen doen	Heusden	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Kinderen bepalen zelf wat ze willen doen en hebben allemaal een mentor	Nieuwkuijk	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Kinderen worden gestimuleerd om te ontmoeten, ontdekken en ontwikkelen	Tilburg	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Eén pedagogisch medewerker is aan het begin en eind van de dag verantwoordelijk voor een bepaald aantal kinderen	's-Hertogenbosch	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Er wordt gewerkt met een dagprogramma waarin elke beroepskracht een eigen taak heeft en waarbij ieder kind in zicht blijft	Alphen aan den Rijn	LRKP
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Kinderen kunnen dagelijks tussen twee sportactiviteiten kiezen	Alphen aan den Rijn	LRKP
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Eén grote ruimte, waarin kinderen zelf een activiteit kunnen kiezen	Tilburg	Internet, GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Kinderen kunnen zelf voor een activiteit en ruimte kiezen	Vught	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Kinderen kiezen zelf een activiteit	Dongen	GIR, internet
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	's-Hertogenbosch	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	Internet
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	's-Hertogenbosch	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Drunen	Internet
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	'Huis met de kamers': kinderen kiezen zelf een activiteit	Tilburg	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	GIR

5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	Internet, GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Idem	Tilburg	Internet, GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Onduidelijk wat het alternatief is	Bloemendaal	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Onduidelijk wat het alternatief is	Waalwijk	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Onduidelijk wat het alternatief is	Vlijmen	GIR
5	5.1.2 Omvang van basisgroep	Onduidelijk wat het alternatief is	Roosendaal	Internet
6	6.1.1.4 Bij groepen >30 aandacht voor omgang in basisgroep	Onduidelijk wat het alternatief is	Halderberge	GIR
6	6.3.3 Eigen ervaringen opdoen	De natuur biedt ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen	Zwolle	GIR

Legenda: Domein 0. Kinderopvang in de zin van de Wko
Domein 1. Ouders
Domein 2. Personeel
Domein 3. Veiligheid en gezondheid
Domein 4: Accommodatie en inrichting
Domein 5: Groepsgrootte en BKR
Domein 6: Pedagogisch beleid/praktijk
Domein 7: Klachten

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat we in totaal 50 BSO-locaties hebben getraceerd waarbij sprake is van één of meerdere GA's. Het totaal aantal GA's op deze locaties bedroeg 53. Alle GA's werden vastgesteld op de domeinen accommodatie en inrichting (domein 4), groepsgrootte en beroepskracht-kindratio (domein 5) en pedagogisch beleid en praktijk (domein 6).

Indien we binnen elk van de domeinen de verschillende items bezien waarop GA's zijn vastgesteld, dan komt hieruit het volgende beeld naar voren (zie tabel 2.4).

Tabel 2.4 Items per domein waar GA's in de BSO zijn waargenomen

Domein	Items	Aantal
4	4.1.1 Binnenspeelruimte 3,5m ² per kind	1
	4.2.1 Buitenspeelplaats 3m ² per kind	3
	4.2.3 Buitenruimte vast beschikbaar voor BSO	1
	4.2.4 Buitenspeelplaats passend ingericht voor leeftijd/pedagogisch beleid	1
5	5.1.1 Behoort in basisgroep	14
	5.1.2 Omvang van de basisgroep	30
6	6.1.1.2 Beschrijving werkwijze, omvang, et cetera	1
	6.1.1.4 Bij groepen >30 aandacht voor omgang in basisgroep	1
	6.3.3 Eigen ervaringen opdoen	1

Ook bij de BSO hebben we in aanvulling op de voornoemde gevallen via de sleutel-personen nog BSO-locaties aangereikt gekregen waar sprake zou zijn van GA's. Voor een deel hiervan hebben we echter niet via inspectierapporten kunnen vaststellen of daadwerkelijk sprake is geweest van een GA. Onderstaande gevallen zijn daarom niet meegenomen in deze rapportage:

- Kinderen spelen buiten in een nabijgelegen park (domein 4);
- Onvoldoende buitenruimte voor het aantal kindplaatsen. Bij de start van de opvang gaan de meeste kinderen echter naar clubjes waardoor maar een kleine groep in en rondom de BSO-locatie verblijft (domein 4);
- Alleen een hekje tussen de BSO en de school (domein 4);
- Natuur-BSO met te weinig binnenruimte (domein 4);
- Activiteiten-BSO met te weinig binnenruimte (domein 4);
- Kinderen kiezen zelf activiteiten in plaats van een basisgroep (domein 5);
- Open deurenbeleid (domein 5);
- Open deurenbeleid: na het drinkmoment gaan kinderen naar zelfgekozen workshops (domein 5);
- Combinatie peuter-kleutergroep (domein 5);
- Activiteitengerichte aanpak waarbij wordt gewerkt met flexibele groepen (domein 5);
- Wordt gewerkt met thematische ruimtes waaruit kinderen kunnen kiezen (domein 5).

3. CASUSSEN GA'S IN DE DAGOPVANG

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de casussen uitgewerkt van gelijkwaardige alternatieven (GA's) in de dagopvang. Hierbij behandelen we de voorbeelden van GA's in de volgorde van het inspectiedomein waarop ze geconstateerd zijn. Voor de dagopvang betekent dit dat we in paragraaf 3.2 eerst ingaan op de GA's op inspectiedomein 4. Uiteenlopende voorbeelden van geconstateerde GA's op het inspectiedomein 5 komen aan bod in paragraaf 3.3.

3.2 GA's in de dagopvang op inspectiedomein 4

3.2.1 Casus: Laterna Magica

Naam kinderopvangorganisatie:	Partou Kinderopvang
Naam locatie:	Laterna Magica (Amsterdam)
Inspectiedomein GA:	4.1.1 (eigen vaste groepsruimte)
Type GA:	Geen afzonderlijke stamgroepsruimte voor driejarigen maar een stamgroephoeek

Inleiding

Laterna Magica is een *integraal kindcentrum* voor kinderen van 0 tot 13 jaar op IJburg in Amsterdam. Basisschool Laterna Magica en Partou Kinderopvang bieden op deze locatie sinds 2011 vanuit een gezamenlijke visie dagopvang, BSO en basisonderwijs aan. Vanuit een nieuw gebouw wordt hierbij een vernieuwend concept neergezet waarbij geen sprake meer is van een harde scheiding tussen de opvang en basisschool. In plaats daarvan worden kinderen ingedeeld in leeftijdsgroepen van 0 tot 3 jaar, 3 tot 7 jaar en 7 tot 13 jaar die zijn ondergebracht in zogenoemde 'units'.

In totaal kent Laterna Magica 7 units. Dit zijn (gedeeltelijk open) ruimtes waar kinderen van een bepaalde leeftijdsgroep worden opgevangen. Alleen de stamgroepen in de unit 0 tot 3 jaar hebben een eigen, afgesloten stamgroepsruimte. In elke unit wordt hierbij gewerkt met een multidisciplinair team bestaande uit leerkrachten en pedagogisch medewerkers. Daarnaast kennen de verschillende stamgroepen die op een unit aanwezig zijn een eigen coach en schaduwcoach (beiden op minimaal HBO-niveau) en begeleiders (vanaf MBO-niveau). Ook het nieuwe gebouw is op deze werkwijze ingericht. Het bestaat namelijk uit (grotendeels) open ruimtes die met elkaar verbonden zijn. Daarbij is er onder meer een danstheater, keuken, een binnentuin met moestuin en dieren, een amfitheater en een ontdektuin aanwezig.

Gelijkwaardig alternatief

Volgens de Wet kinderopvang moet elke stamgroep beschikken over een afzonderlijke, vaste groepsruimte. Bij Laterna Magica is dit echter bewust niet het geval voor kinderen vanaf 3 jaar. Zij draaien namelijk al zoveel mogelijk mee in het 'ritme' van de units van 3 tot 7 jaar. Daarbij maken zij gebruik van de open ruimtes van deze units waar overigens wel altijd een *'snoezelruimte'* is gerealiseerd waarin de driejarigen zich kunnen terugtrekken als ze daar behoefte aan hebben. Ook vindt in de snoezelruimte meestal het 'stamgroepmoment' met de eigen coach van de driejarigengroep plaats.

Achtergronden

Er zijn verschillende redenen waarom Laterna Magica ervoor kiest om de driejarigen al mee te laten draaien in de units voor kinderen van 3 tot 7 jaar. Zo wil Laterna Magica een **doorlopende leerlijn** creëren waarbij zo min mogelijk onderscheid is tussen de opvang en het onderwijs. Een andere reden is dat Laterna Magica vaak van ouders hoorde dat kinderen tussen de 3 en 4 jaar zich gingen vervelen op een regulier kinderdagverblijf. Door ze te 'mixen' met oudere kinderen kunnen ze zich hieraan optrekken en wordt meer **uitdaging** geboden. Tot slot wil Laterna Magica ook een omgeving creëren met zo veel mogelijk kansen en mogelijkheden voor kinderen. Door bijvoorbeeld ook meer aandacht te besteden aan taal en motoriek. Op het moment dat kinderen van 3 jaar ook betrokken zijn bij activiteiten van oudere kinderen bestaan hier meer mogelijkheden toe. Unitleider Marieke Overkamp licht toe: *“Laterna Magica sluit met deze werkwijze aan bij de ontwikkelingsbehoefte van ieder kind en maakt voor en met ieder kind een plan op maat. Kinderen worden daarbij gestimuleerd, uitgedaagd en ondersteund”*.

Ook vanuit GGD Amsterdam is onderkend dat de werkwijze van Laterna Magica als een gelijkwaardig alternatief kan worden beschouwd. Mirjan Alsema, werkzaam als beleidsadviseur inspectie kinderopvang bij GGD Amsterdam, geeft aan dat Laterna Magica kon aantonen dat ze beschikt over een afwisselend (onderwijs)aanbod en aantrekkelijke en uitdagende ruimtes voor kinderen van 3 jaar. Ook ligt volgens de GGD aan de werkwijze met de driejarigen-groepen een stevig en goed uitgewerkt beleidsplan ten grondslag. Het open deurenbeleid is goed uitgedacht volgens Alsema en de werkwijze van Laterna Magica is volgens haar puur vanuit **pedagogische beweegredenen** ingegeven: *“Bij deze kinderopvangorganisatie is sprake van een nieuw gebouw en concept dat vanuit een bepaalde visie op het onderwijs, opvang en de opvoeding van kinderen ontworpen is. Het werken met driejarigen-groepen zonder vaste stamgroepruimte past gewoon in de hele gedachtegang van gezamenlijke opvang van 0 tot 13 jarigen”*.

Randvoorwaarden

Om te kunnen werken met driejarigen-groepen was het voor zowel de GGD als Laterna Magica van belang dat een aantal randvoorwaarden werden ingebouwd om de sociaal-emotionele veiligheid van de kinderen te garanderen.

Volgens Mirjan Alsema van GGD Amsterdam is hierover goed nagedacht. Annete van Valkengoed (directeur) en Marieke Overkamp (unitleider) bij Laterna Magica geven aan dat op een aantal zaken extra goed wordt gelet. Ten eerste wordt altijd gekeken naar de wensen/behoefte van de individuele kinderen. Pas op het moment dat de coaches van een unit en de ouders van mening zijn dat een kind van 3 jaar toe lijkt aan de volgende stap wordt deze geleidelijk geplaatst in de unit van 3 tot 7 jaar. Ten tweede kunnen kinderen die nog tussendoor slapen dit altijd doen in de slaapkamer van hun oude groep in de unit van 0 tot 3 jaar. Ten derde vindt, als vinger aan de pols, ook regelmatig overleg plaats over de kinderen. Zo is er een **expertgroep** waarbinnen de coaches van de driejarigen-groepen bij elkaar komen om de kinderen te bespreken en te brainstormen over de invulling van de activiteiten van de driejarigen-groepen. Daarbij wordt de eigen praktijk 'onderzocht en onder de loep genomen'. De orthopedagoog van Laterna Magica observeert periodiek en deze observaties worden als onderdeel van de cyclus van kwaliteitsbeleid gebruikt om te ontwikkelen. Daarnaast vinden ook regelmatig gesprekken

met ouders plaats op basis van het portfolio van hun kind. Vanaf het moment dat een kind binnenkomt bij Laterna Magica wordt namelijk een portfolio bijgehouden waarin de ontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind wordt gemonitord. Annete van Valkengoed legt uit: *“In de portfolio-gesprekken staat elke keer de vraag centraal wie het kind is, wat het kan, wat de volgende stap dan is en welke omgeving, materialen en specifieke expertise het kind daarbij nodig heeft om die stap ook daadwerkelijk te kunnen maken”*.

Ook als driejarigen eenmaal opgenomen zijn in de unit van 3 tot 7 jaar kunnen hun dagactiviteiten op verschillende manieren invulling krijgen. Unitleider Marieke Overkamp vertelt: *“Driejarigen zijn uitgenodigd om overal aan mee te doen, maar het hoeft niet. Ze mogen ook de hele dag in de buurt van hun coach blijven die meestal te vinden is in de ruimte waar het spel voor de jongste kinderen plaatsvindt. In de praktijk zien we dat driejarigen zijn die op een gegeven moment geheel meedraaien in het ritme van de unit van 3 tot 7 jaar en driejarigen die het liefst nog heel dicht bij hun coach blijven. Het kan allebei”*.

Ruimte voor vernieuwende aanpak

In de afgelopen drie jaar dat het integrale kindcentrum is geopend, hebben Marieke Overkamp en Annette van Valkengoed van Laterna Magica nog geen nadelen ontdekt aan hun aanpak. *“Het enige nadeel van onze werkwijze is dat het vernieuwend is waardoor je samen met de GGD aan het zoeken bent naar wat er kan. Hierbij is de regelgeving soms wat star. Het is dan lastig dat niet naar de geest van de regelgeving wordt gekeken, maar naar de letter”*, aldus Van Valkengoed. Ook Mirjan Alsema van GGD Amsterdam sluit zich hierbij aan: *“Het concept van Laterna Magica is een experiment waarvoor op basis van de Onderwijswet mogelijkheden worden geboden om dit te ontwikkelen terwijl de Wet kinderopvang eigenlijk achter lijkt te lopen”*⁴. Zowel Laterna Magica als GGD Amsterdam hopen dat vanuit de Wet kinderopvang de mogelijkheid zal worden geboden om dit vernieuwende concept te blijven uitvoeren.

Met dank aan:

*Annete van Valkengoed (directeur) en Marieke Overkamp (unitleider) bij Laterna Magica
Mirjan Alsema, beleidsadviseur inspectie kinderopvang bij GGD Amsterdam*

⁴ Op grond van de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) mogen driejarigen deelnemen aan onderwijsactiviteiten mits de eisen van de 'strengste' wet worden gehanteerd. Deelnemende kinderen zijn tot hun vierde jaar ingeschreven bij een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf. De onderwijsactiviteiten moeten daarom worden uitgevoerd in ruimtes die voldoen aan de huisvestingseisen die gelden voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Ook dient voor de kwaliteit te worden aangesloten bij de kwaliteitseisen van de Wet Kinderopvang, waaronder bijvoorbeeld de beroepskracht-kindratio. Onderwijs aan kinderen vanaf vier jaar mag conform artikel 3 van de WPO uitsluitend worden gegeven door voor het onderwijs bevoegde leerkrachten. De bevoegdheidseisen die aan leidsters van een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal worden gesteld, komen hiermee niet overeen. Ook dienen de verschillende middelenstromen gescheiden te blijven: de publieke bekostiging van de school, de private financiering van de kinderopvang en de gemeentelijke middelen voor de peuterspeelzaal moeten in de administratie van elkaar worden onderscheiden.

3.2.2 Casus: Comme à la Maison

Naam kinderopvangorganisatie:	Comme à la Maison
Naam locatie:	Comme à la Maison (Den Haag)
Inspectiedomein GA:	4.2.1 (buitenspeelruimte)
Type GA:	Het kinderdagverblijf beschikt niet over de noodzakelijk 3m ² buitenspeelruimte per dag. Aan de hand van een buitenspeelrooster spelen de kinderen dagelijks in groepen buiten

Inleiding

Comme à la Maison is een internationaal kinderdagverblijf waar bewust wordt gewerkt met kleine groepen om de kinderen veel persoonlijke aandacht te kunnen geven.

Gelijkwaardig alternatief

Op de locatie van het kinderdagverblijf vindt zowel de dagopvang als BSO plaats. Het gelijkwaardig alternatief (het mogen werken met een buitenspeelrooster) heeft betrekking op de dagopvang. De buitenspeelruimte van Comme à la Maison is namelijk te klein voor het aantal kinderen dat daar wordt opgevangen. Het kindercentrum heeft een vergunning voor 40 kinderen, terwijl de buitenspeelruimte slechts 42m² beslaat. Dit betekent dat in de buitenspeelruimte eigenlijk maximaal 14 kinderen gelijktijdig buiten mogen spelen.

In 2008 heeft de houder met succes een afwijking van de beleidsregel buitenspeelruimte 'aangevraagd'. De toen heersende schaarste aan kindplekken in de stad vormde mede de reden voor GGD Haaglanden om het gelijkwaardig alternatief toe te staan: *"Natuurlijk zien we als GGD liever dat kinderdagverblijven over voldoende ruimte beschikken om alle kinderen gelijktijdig buiten te laten spelen. Maar in 2008 waren er lange wachtlijsten in de kinderopvang en wilden we de ouders toch de gelegenheid geven om hun kinderen ergens onder te brengen. We hebben toen ook aan Comme à la Maison een afwijking van de beleidsregels toegestaan door hen te laten werken met een **buitenspeelrooster**. Op de naleving van dit rooster hebben we vervolgens toegezien"*, zo vertelt Ilya Veltman, inspecteur bij GGD Haaglanden.

Randvoorwaarden

Aan het werken met een buitenspeelrooster op de locatie van Comme à la Maison zijn door de gemeente Den Haag tot op heden wel enkele randvoorwaarden verbonden. Zo moet het rooster actueel zijn en alle kinderen de mogelijkheid bieden om minimaal een uur per dag buiten te spelen. Ook moeten de medewerkers van de kinderopvanglocatie op de hoogte te zijn van het functioneren van het buitenspeelrooster en het dagelijks toepassen.

Fariba Motamedi, directeur van Comme à la Maison, geeft aan dat met uitzondering van de babygroep alle kinderen minimaal één keer per dag een aantal uren naar buiten gaan. Naast het buitenspeelrooster maken ze daarbij gebruik van de mogelijkheden buiten het terrein van de eigen locatie. *"Zo gaan we regelmatig met de kinderen naar het nabije*

stadspark of het bos. Ook plannen we uitjes naar de kinderboerderij in onze wijk”, aldus Fariba Motamedi.

‘Noodoplossing’

Zoals gezegd, vormde het toestaan van een buitenspeelrooster destijds vooral een noodoplossing om voldoende kindplaatsen te realiseren. Volgens GGD Haaglanden is deze noodzaak om te werken met een buitenspeelrooster nu eigenlijk verdwenen en is het in deze situatie niet meer nodig om dit gelijkwaardig alternatief nog langer toe te staan.

Fariba Motamedi, directeur van Comme à la Maison gaat er echter vanuit dat het gelijkwaardig alternatief zal worden verlengd. *“Wanneer dit niet het geval is zullen we namelijk contracten met ouders moeten opzeggen en komt de financiële positie van ons kinderdagverblijf onder druk te staan”.* Ook verwacht Fariba Motamedi dat ouders tegen het stopzetten van het gelijkwaardig alternatief in verweer zullen komen omdat uit interne evaluaties en gesprekken met hen blijkt dat ze zeer tevreden zijn over de opvang die het kinderdagverblijf biedt.

Daarnaast biedt het werken met een buitenspeelrooster volgens de houder ook enkele voordelen. *“Natuurlijk is het jammer wanneer kinderen beperkt buiten kunnen spelen maar het buitenspeelrooster maakt wel dat we op een bewustere manier met de kinderen buitenactiviteiten organiseren. Van tevoren denken leidsters meer na over de activiteiten die ze buiten met de kinderen gaan ondernemen. Ook maken we als organisatie op een creatievere manier gebruik van speelmogelijkheden buiten onze opvang. We gaan meer naar het park, het bos en de kinderboerderij waardoor de kinderen ook meer van de buitenwereld zien”.*

Een verzachtende omstandigheid voor het buitenspeelrooster is bovendien - zo stelt ook de GGD-inspecteur - is dat de groepen bij Comme à la Maison door de vraagterugval in de kinderopvang de laatste jaren kleiner zijn geworden. Daardoor kunnen de kinderen langer buiten spelen.

Met dank aan:

Fariba Motamedi, directeur van Comme à la Maison

Ilja Veltman, inspecteur/kwaliteitsmedewerker bij GGD Haaglanden

3.2.3 Casus: Stille Veerkade 28 (voorheen De Blauwe Wasbeer)

Naam kinderopvangorganisatie:	Partou
Naam locatie:	Stille Veerkade 28 (voorheen De Blauwe Wasbeer) (Den Haag)
Inspectiedomein GA:	4.3.1 (buitenspeelruimte)
Type GA:	Kinderen speelden in groepen buiten aan de hand van een buitenspeelrooster

Inleiding

Kinderdagverblijf Stille Veerkade 28 (voorheen de Blauwe Wasbeer) is gevestigd in een historisch pand in het centrum van Den Haag. Het kinderdagverblijf maakt onderdeel uit van Partou (één van de grootste kinderopvangorganisaties van Nederland).

Gelijkwaardig alternatief

Op de Stille Veerkade 28 wordt gewerkt met vier groepen waarin maximaal 41 kinderen kunnen worden opgevangen. Op de locatie beslaat de buitenruimte een oppervlak van 100m² dat in een natuurtuin van 83m² en een balkon van 17m² is verdeeld. Uitgaande van de noodzakelijke 3m² buitenspeelruimte per kind biedt deze buitenruimte plek aan maximaal 33 kinderen. Dit betekent dat de buitenruimte te klein is voor de 41 kinderen waar de Stille Veerkade 28 een vergunningsregistratie in het LRKP voor heeft. Aan de houder is sinds januari 2007 door de gemeente Den Haag echter een 'afwijking beleidsregel op de buitenspeelruimte' verleend. Tot voor kort werd op basis hiervan met een **buitenspeelrooster** gewerkt. Dit hield in dat kinderen in wisselende groepjes buiten gingen spelen. Esther Wetsteijn, regiomanager bij Partou, licht toe: *'In de tijd dat het buitenspeelrooster van kracht was, speelden de kinderen meerdere keren per dag in groepjes buiten. Er werd dan evenveel buiten gespeeld als bij andere kinderdagverblijven van Partou die wel over een voldoende grote buitenspeelruimte beschikten.'*

Volgens Judith van Buren van GGD Haaglanden stamt de 'afwijking beleidsregel op de buitenspeelruimte' uit de tijd waarin kindplekken schaars waren. Afwijkingen op beleidsregels werden in 2007 relatief snel toegekend om ouders de gelegenheid te bieden hun kinderen te plaatsen. Bovendien kende Stille Veerkade 28 de verzachtende omstandigheid dat op de locatie twee babygroepen aanwezig waren. Judith van Buren vertelt: *"De aanwezigheid van twee babygroepen was indertijd een verzachtende omstandigheid om het buitenspeelrooster toe te staan. Baby's hebben in de praktijk minder buitenruimte nodig dan oudere kinderen omdat zij buiten vaak in een buggy of wipstoel zitten"*.

Op de uitvoering van het buitenspeelrooster werd vervolgens toegezien door GGD Haaglanden. Tijdens de inspecties werd dan bekeken of medewerkers op de hoogte waren van het rooster en ernaar handelden. Het buitenspeelrooster moest namelijk waarborgen dat kinderen minimaal één uur per dag buiten konden spelen. *"Op warme zomerdagen is dat overigens wel erg summier. Dan ben je het liefst veel langer dan een uur met de kinderen buiten"*, zo stelt Judith Van Buren.

Huidige situatie

Door de economische crisis is het aantal kinderen dat de Stille Veerkade 28 opvangt in de afgelopen jaren afgenomen. Hierdoor is in 2014 de situatie zo dat de oppervlakte van de buitenspeelruimte zelfs weer voldoet omdat minder dan 33 kinderen worden opgevangen. Het buitenspeelrooster is inmiddels dan ook niet meer in gebruik. Mocht in de toekomst het aantal kinderen echter weer toenemen dan zou de Stille Veerkade 28 wel graag een buitenspeelrooster blijven hanteren. Vooralsnog zien zij namelijk geen mogelijkheden om op deze locatie de buitenspeelruimte uit te breiden. Hoogstens dat het aankopen van grond van naastgelegen panden uitkomst kan bieden.

Voor- en nadelen van een buitenspeelrooster

In de gesprekken met de regiomanager van de Stille Veerkade en inspecteur van GGD Haaglanden zijn ook de voor- en nadelen van een buitenspeelrooster geïnterviewd. De regiomanager van de Stille Veerkade 28 benoemt hierbij een aantal mogelijke voordelen van een buitenspeelrooster: *“Door te werken met een buitenspeelrooster kan met kleinere groepen kinderen van dezelfde leeftijd worden buiten gespeeld. Daardoor kun je veel beter activiteiten doen die bij deze leeftijdsgroep passen en is ook buiten meer persoonlijke aandacht voor de kinderen.”* In de optiek van de GGD-inspecteur kent een dergelijk rooster eigenlijk geen voordelen. Het is, zoals gezegd, meer een noodoplossing geweest om indertijd te kunnen voldoen aan de vraag naar kinderopvangplaatsen.

Met dank aan:

Esther Wetsteijn, regiomanager bij Partou Kinderopvang

Judith Van Buren, inspecteur kinderopvang bij GGD Haaglanden

3.2.4 Casus: Louise Wentstraat (voorheen Tante Pollewop)

Naam kinderopvangorganisatie:	Partou
Naam locatie:	Louise Wentstraat (voorheen Tante Pollewop) (Amsterdam)
Inspectiedomein GA:	4.3.1 (buitenspeelplaats 3m ² per kind)
Type GA:	De peutergroep maakt gebruik van een nabijgelegen openbare speelruimte

Inleiding

In een autoluw gebied in Amsterdam nabij Artis en het Tropenmuseum is het kinderdagverblijf Louise Wentstraat (voorheen Tante Pollewop) gevestigd. Op deze locatie wordt gewerkt met twee babygroepen en twee peutergroepen.

Gelijkwaardig alternatief

Het kinderdagverblijf op de Louise Wentstraat kent een gelijkwaardig alternatief voor de buitenruimte. Op deze locatie is namelijk een vergunning voor maximaal 46 kindplaatsen, terwijl de twee aangrenzende buitenruimtes volgens de Wet kinderopvang slechts ruimte bieden aan 37 kinderen. De aangrenzende buitenruimtes zijn dan ook ontoereikend. Om dit gebrek aan vierkante meters te compenseren **maken de peutergroepen gebruik van een openbare speelplaats** op drie meter afstand van de eigen buitenterreinen. Deze speelplaats is bereikbaar via een stoep. Ook is deze openbare buitenruimte afgesloten en volgens zowel Angelique Wezenberg (regiomanager Partou Kinderopvang) en Mirjan Alsema (beleidsadviseur Inspectie Kinderopvang bij GGD Amsterdam) passend ingericht voor peuters met een klimrek en ruimte voor balspelletjes. Ook biedt de buitenruimte iets extra's omdat de verschillende opvanggroepen van de Louise Wentstraat over de diverse buitenruimtes verdeeld kunnen worden. Dit biedt dan ook de mogelijkheid om de baby- en peutergroepen gescheiden van elkaar te laten spelen. Bovendien is het openbare terrein uitdagender ingericht voor de grotere kinderen. De GGD heeft in 2011 dan ook vastgesteld dat deze buitenruimte een gelijkwaardig alternatief vormt.

Randvoorwaarden

Voor GGD Amsterdam speelde wel de **leeftijd van de kinderen** een belangrijke rol om de openbare speelruimte als een gelijkwaardig alternatief te bestempelen. *“Voor 0 tot 2 jarigen (de babygroepen) is een aangrenzende buitenruimte wel echt belangrijk vanwege de verzorging en nabijheid van de slaapruijtes. Voor peuters is het echter geen probleem om een klein stukje te moeten lopen”*, aldus Mirjan Alsema.

Voor zowel Partou als de GGD was het daarnaast belangrijk dat de niet-aangrenzende buitenruimte veilig bereikt kan worden en afgesloten is. Bij de Louise Wentstraat is dit het geval omdat de kinderen de (afgesloten) buitenruimte zoals gezegd via een stoep kunnen bereiken. Verder heeft Partou voor deze buitenruimte een RI&E opgesteld en houdt zij een **logboek van het onderhoud van de speeltoestellen** bij. Ook is in de werkinstructies opgenomen dat de openbare speelplaats voor gebruik wordt gecontroleerd op zaken als glas en sigaretten.

'Grip' op de openbare speelruimte

Een belangrijk nadeel van het gelijkwaardig alternatief bij Louise Wentstraat is volgens zowel Partou Kinderopvang als de GGD dat de speelruimte openbaar is. Ondanks de maatregelen die worden genomen (zie hiervoor) heeft de houder hierdoor minder grip op de kwaliteit van de buitenspeelruimte. Om meer invloed te krijgen op het onderhoud en de veiligheid van de speelplaats zou Partou dan ook graag officiële afspraken maken met de gemeente Amsterdam over het gebruik en onderhoud van de buitenspeelplaats. *“Het zou fijn zijn als we een vast aanspreekpunt binnen de gemeente krijgen waarmee we het gebruik kunnen formaliseren en afspraken kunnen maken over het onderhoud van het plein”*, aldus Angelique Wezenberg van Partou.

Andere nadelen van de openbare speelruimte zijn echter moeilijker te ondervangen. Zo kan het op het plein op bepaalde tijden heel druk zijn omdat ook andere kinderen daar spelen. Ook blijft het een risico dat niet alle buitenstaanders op het terrein de veiligheid van de kinderen als hoogste prioriteit zien.

Toekomst

In Amsterdam komt het gelijkwaardig alternatief van een (openbare) niet-aangrenzende buitenruimte bij meerdere locaties voor. Op het moment van schrijven is dan ook door de GGD Amsterdam beleid ontwikkeld over hoe men in de kinderopvang wil omgaan met niet-aangrenzende buitenruimtes. Hierbij zijn drie varianten uitgewerkt waarbij nu al duidelijk lijkt te zijn dat de situatie op de Louise Wentstraat in de ogen van de GGD als een gelijkwaardig alternatief kan worden gezien. Mirjan Alsema hoopt daarom dat ook vanuit de landelijke overheid ruimte blijft bestaan om niet-aangrenzende buitenruimtes zoals vormgegeven op de Louise Wentstraat toe te staan. Daarbij geeft ze aan dat de gemeente Amsterdam zal afwachten wat landelijk met de mogelijkheden tot afwijken van de regelgeving gaat gebeuren.

Mocht dit echter niet het geval zijn, dan geeft Alsema aan dat een (tijdelijke) **'corridor'** over de stoep uitkomst kan bieden om de buitenruimte in technisch opzicht aangrenzend te maken. Deze oplossingsrichting is ook al bij een aantal andere kinderopvanglocaties in Amsterdam toegepast. In aanvulling daarop geeft Wezenberg aan dat Partou de speelplaats wellicht ook (deels) zou kunnen huren. Dit laatste zou dan ook passen bij de wens om het gebruik ervan te formaliseren.

Met dank aan:

Angelique Wezenberg, regiomanager bij Partou Kinderopvang

Mirjan Alsema, beleidsadviseur inspectie kinderopvang bij GGD Amsterdam

3.2.5 Casus: Valentijn Den Haag & Villa Valentijn Den Haag

Naam kinderopvangorganisatie:	Valentijn Den Haag & Villa Valentijn Den Haag
Naam locatie:	Gelijke namen voor locaties
Inspectiedomein GA:	4.3.1 (buitenspeelplaats 3m ² per kind)
Type GA:	Beide locaties beschikken niet over minimaal 3m ² buitenspeelruimte per kind. In plaats daarvan wordt gewerkt met een buitenspeelrooster

Inleiding

De kinderopvangorganisatie Valentijn Den Haag (sinds 1994) en Villa Valentijn Den Haag (sinds 1997) zijn opgericht door Annemieke Blansjaar-van Santen. Daarnaast startte zij in 2002 ook de kinderopvangorganisatie Villa Valentijn Middelburg.

In deze casus staan de beide locaties in Den Haag centraal. Op elk van deze locaties wordt gewerkt met vier horizontale groepen. Namelijk met een babygroep (3 maanden tot 1 jaar), een mini-dreumesgroep (1 tot 2 jaar), een dreumesgroep (van 2 tot 3 jaar) en een peutergroep (van 3 tot 4 jaar). Deze aanpak is gekozen om de kinderen op maat tijdens de verschillende ontwikkelstadia te begeleiden en om uiteindelijk de overgang naar de basisschool zo goed mogelijk vorm te geven.

Gelijkwaardig alternatief

Voor de beide Haagse locaties geldt dat de buitenspeelruimte te klein is voor het aantal kinderen waarvoor een vergunning is verstrekt. De buitenruimtes van circa 50m² bieden plaats aan 16 kinderen terwijl voor de locaties Valentijn Den Haag en Villa Valentijn Den Haag vergunningen zijn verstrekt voor de opvang van respectievelijk 58 en 44 kinderen. Deze situatie is sinds 2008 echter toegestaan omdat wordt gewerkt met een **buitenspeelrooster**.

Zoals we hiervoor beschreven in de casus van Comme à la Maison (zie 3.2.2) zijn in Den Haag indertijd gelijkwaardige alternatieven voor de buitenruimte toegestaan vanwege een tekort aan kindplaatsen. Op dit punt zullen we niet in herhaling vervallen. Wel brengen we in herinnering dat het toestaan van het buitenspeelrooster volgens GGD Haaglanden uit 'nood' geboren is en inmiddels niet meer de voorkeur geniet.

Randvoorwaarden

Om te kunnen werken met een buitenspeelrooster zijn ook op de locaties van Valentijn Den Haag en Villa Valentijn Den Haag een aantal randvoorwaarden ingebouwd. Zo wordt met een **buitenspeelprotocol** gewerkt dat, zo blijkt uit inspecties van GGD Haaglanden, ook in de praktijk wordt nageleefd. Ook wordt het rooster geactualiseerd op basis van het aantal kinderen dat de opvanglocaties bezoekt. Daarnaast beschikt Valentijn Den Haag over een inpandige gymruimte die, bijvoorbeeld bij slecht weer, gebruikt wordt om de kinderen voldoende in beweging te laten zijn.

Voordelen

Hoewel het werken met een buitenspeelrooster volgens GGD Haaglanden uit nood geboren is, ziet Annemieke Blansjaar-van Santen wel enkele voordelen. Zo biedt het werken met een rooster voor zowel leidsters als kinderen houvast en structuur. Er is sprake van een duidelijk dagritme waarbij in (horizontale) groepen met kinderen van dezelfde leeftijd wordt buiten gespeeld. *“Hierdoor kunnen we de **activiteiten afstemmen op de verschillende leeftijdsgroepen**. Op Villa Valentijn Den Haag doen we bijvoorbeeld veel aan activiteiten die specifiek gericht zijn op de ontwikkelingsfase van het kind en die we voortzetten bij het buitenspelen. Hierbij worden ook specifieke buitenactiviteiten georganiseerd voor de peutergroep van 3 tot 4 jaar, zodat de aansluiting met het basisonderwijs soepeler kan verlopen”*, zo vertelt Annemieke Blansjaar-van Santen.

Daarnaast kan een goed uitgedacht buitenspeelrooster volgens haar bijdragen aan de **veiligheid en gevoel van geborgenheid van de kinderen**. Door in leeftijdsgroepen naar buiten te gaan hoeven de grote kinderen bij hun spel minder rekening te houden met de veiligheid van de kleinere kinderen. Hierdoor kunnen zij vrij spelen. Ook kan een kleine buitenspeelruimte voor de jongste kinderen juist heel passend zijn. Met name voor de baby- en dreumesgroepen biedt een kleinere buitenruimte volgens de houder meer overzicht en (daardoor) eerder een gevoel van veiligheid en geborgenheid.

Toekomst

Annemieke Blansjaar-van Santen gaat ervan uit dat het gelijkwaardig alternatief - het mogen werken met een buitenspeelrooster - ook in de toekomst blijft toegestaan op haar locaties. Zoals gezegd, is dit volgens de inspecteur van GGD Haaglanden nog maar de vraag. Zeker nu sprake is van voldoende kindplaatsen op kinderdagverblijven met een grote buitenspeelruimte zou het hanteren van een buitenspeelrooster niet altijd meer passend zijn.

Met dank aan:

*Annemieke Blansjaar-van Santen, directeur van Valentijn Den Haag, Villa Valentijn Den Haag en Villa Valentijn Middelburg
Ilja Veltman, inspecteur bij GGD Haaglanden*

3.2.6 Casus: Kinderdagverblijf Suusje

Naam kinderopvangorganisatie:	Kinderdagverblijf Suusje
Naam locatie:	Kinderdagverblijf Suusje (Veldhoven)
Inspectiedomein GA:	4.3.1 (buitenspeelplaats 3m ² per kind)
Type GA:	Er wordt gebruikgemaakt van een openbare speeltuin tegenover KDV

Inleiding

Kinderdagverblijf Suusje is een kleinschalig kinderdagverblijf in Veldhoven. Om leeftijdsgericht te kunnen werken is op de dagopvang sprake van een babygroep, dreumesgroep en peutergroep. Ook biedt Suusje voor de peutergroep een VVE-aanbod aan om gericht te kunnen werken aan de taalontwikkeling van kinderen.

Gelijkwaardig alternatief

Volgens de Wet kinderopvang moet op een kinderdagverblijf minimaal 3m² buitenruimte per kind beschikbaar zijn. Met een buitenruimte van 65m² heeft Kinderdagverblijf Suusje niet voldoende eigen buitenruimte voor de 34 toegewezen kindplaatsen⁵. In aanvulling op de eigen buitenruimte wordt daarom gebruikgemaakt van **een openbare speeltuin** van ongeveer 600m² die aan de overkant van de straat gelegen is. Deze speeltuin is omheind met een laag hek en ingericht met allerlei speeltoestellen.

Om op een verantwoorde manier gebruik te maken van de openbare speeltuin worden de veiligheidsrisico's jaarlijks geïventariseerd. Ook vertelt Susanne Akkermans, eigenaar van Kinderdagverblijf Suusje, dat aparte huisregels zijn opgesteld voor het gebruik van de speeltuin: *“Zo blijft één beroepskracht altijd in de buurt van de uitgang en staat één beroepskracht bij de speeltoestellen. Ook hebben we de afspraak dat we met maximaal één groep op de speeltuin aanwezig zijn.”* De afwijking van de beleidsregels staat verder beschreven in het pedagogisch beleidsplan en is als gelijkwaardig alternatief erkend door de oudercommissie, GGD Brabant-Zuidoost en gemeente Veldhoven.

Uitdagende buitenruimte

De openbare speeltuin voegt volgens Susanne Akkermans duidelijk iets toe aan de eigen buitenruimte. *“Het is een uitdagende plek voor kinderen met leuke speeltoestellen zoals fietsjes om mee rond te rijden. Ook zijn verscheidene bosjes aanwezig waar de kinderen zich kunnen verstoppen. Daarbij ligt het in de zomer heerlijk in de schaduw”*. Volgens de huidige GGD-inspecteur is de plek echter niet alleen uitdagend om te spelen maar ook om te bereiken. Om op de openbare speelplek te komen moet namelijk een openbare weg worden overgestoken. Dit brengt volgens Hannie Dekkers, sociaal verpleegkundige bij GGD Brabant-Zuidoost, de nodige risico's met zich mee voor de kinderen. In de optiek van de GGD zou het dan ook beter zijn als de kinderopvangorganisatie een grotere (meer uitdagende) buitenruimte bij het pand realiseert.

⁵ Overigens voldeed Kinderdagverblijf Suusje op het moment dat het interview plaatsvond (augustus 2014) in de praktijk wel aan de kwaliteitseis omtrent de buitenruimte. Op dat moment werden feitelijk namelijk minder kinderen opgevangen dan het aantal kindplaatsen waarvoor een vergunning is verleend.

Oplossingsrichtingen

Het realiseren van een grotere buitenruimte blijkt voor Kinderdagverblijf Suusje echter op het moment financieel niet haalbaar. *“Omdat de overgangstermijn van ons gelijkwaardig alternatief loopt tot 1 januari 2015 hebben we onderzocht of we een grotere buitenruimte konden realiseren. Helaas bleek uit de verschillende offertes die we hebben aangevraagd dat de kosten hiervoor te hoog zijn. Ook omdat sprake is van een terugloop van de vraag naar kinderopvang zou ik dan een te groot financieel risico nemen”*, zo stelt Susanne Akkermans.

Om toch te kunnen voldoen aan de Wet kinderopvang is daarom besloten om per 1 januari 2015 te gaan werken met **minder kindplaatsen**. De huidige vergunning zal dan van 34 naar 20 kindplaatsen worden bijgesteld. Volgens Suzanne Akkermans is dit vooral een korte termijnoplossing. Voor de langere termijn is het namelijk de intentie om weer te gaan werken volgens het huidige aantal kindplaatsen. Op gezette momenten zal dan ook heroverwogen worden of een grotere buitenruimte gerealiseerd kan worden. Tot die tijd zal Kinderdagverblijf Suusje zich vooral blijven profileren als een kleinschalige opvang met veel (persoonlijke) aandacht voor de kinderen.

Met dank aan:

Susanne Akkermans, eigenaar Kinderdagverblijf Suusje

Hannie Dekkers, sociaal verpleegkundige bij GGD Brabant-Zuidoost

3.2.7 Casus: De Schuilhoeve

Naam kinderopvangorganisatie:	B4Kids (viel onder de landelijke organisatie Estro)
Naam locatie:	De Schuilhoeve (Badhoevedorp)
Inspectiedomein GA:	4.3.3 (buitenruimte aangrenzend aan kindercentrum)
Type GA:	Buitenruimte in de voortuin van een verzorgingshuis

Inleiding

Tot 2014 was Kinderdagverblijf De Schuilhoeve gevestigd in een gelijknamig woonzorgcentrum in Badhoevedorp. Inmiddels is deze locatie opgeheven en zijn de kinderen uit de babygroep 'De Teddyberen' en peutergroep 'De Kabouters' overgegaan naar locatie 'Zevensprong' (van B4Kids).

Gelijkwaardig alternatief

Volgens de Wet kinderopvang moet de buitenruimte grenzen aan het kinderdagverblijf. Op kinderopvanglocatie De Schuilhoeve was hiervan geen sprake. Daar speelden de kinderen namelijk op een **omheind middenterrein van het woonzorgcentrum** (dat aan de voorkant van het gebouw was gelegen). Onder begeleiding van de pedagogisch medewerkers liepen de kinderen naar deze buitenruimte toe. In 2008 is deze situatie - na een verzoek van de houder - door GGD Kennemerland als een gelijkwaardig alternatief beoordeeld.

Volgens Irene Eeltink, toezichthouder kinderopvang bij GGD Kennemerland, heeft de houder van De Schuilhoeve wel de mogelijkheden onderzocht om een aangrenzende buitenruimte te realiseren. Deze bleek alleen naast de laad-/losruimte van het ouderencentrum gerealiseerd te kunnen worden. Een optie die niet wenselijk was. Vandaar dat in overleg met de GGD werd besloten om vast te houden aan de binnenplaats van het woonzorgcentrum. Ook omdat dit de interactie tussen de kinderen en (oudere) bewoners van het centrum zou kunnen bevorderden.

Randvoorwaarden

Om te kunnen spreken van een gelijkwaardig alternatief diende de binnenspeelplaats op een veilige manier bereikbaar zijn. Uit de GGD-inspecties bleek dit het geval. Niet alleen was de binnenspeelplaats in de buurt, ook was deze bereikbaar via een verkeersluwe oprit van het woonzorgcentrum. Daarbij gingen in de eerste jaren dat het gelijkwaardig alternatief van kracht was altijd twee leidsters mee naar de binnenplaats. Alleen de laatste tijd was dit niet meer het geval, vertelt Irene Eeltink: *"Op de locatie liep het aantal kindplaatsen en de personele bezetting terug waardoor op sommige dagen maar één leidster mee kon naar de binnenspeelplaats. Uit de gesprekken met de beroepskrachten begreep ik dat dit een belemmering vormde om met de kinderen naar buiten te gaan"*. Van deze praktijk is echter geen sprake meer. Zoals gezegd is De Schuilhoeve in het afgelopen jaar definitief gesloten. Hierdoor is het gelijkwaardig alternatief op deze locatie niet meer van toepassing.

Met dank aan:

Irene Eeltink, toezichthouder kinderopvang GGD Kennemerland

3.3 GA's in de dagopvang op inspectiedomein 5

3.3.1 Casus: De Blokkendoos

Naam kinderopvangorganisatie:	De Blokkendoos
Naam locatie:	De Blokkendoos (Groningen)
Inspectiedomein GA:	5.1.1 (opvang in stamgroepen)
Type GA:	Eén dag per week worden driejarigen opgevangen in een 3+ groep

Inleiding

Op De Blokkendoos worden dagelijks circa 80 kinderen opgevangen in vier babygroepen, drie peutergroepen en een 3+ groep. Op de babygroepen wordt gewerkt volgens de Emmi Piklermethode en op de peutergroepen met de Piramidemethode. Daarnaast heeft het kinderdagverblijf een samenwerkingsverband met Vensterschool Hoornse Wijken. In dit verband is onder meer aandacht voor de methode 'Meervoudige Intelligentie' waarbij het uitgangspunt is dat kinderen op diverse manieren intelligent kunnen zijn. Deze methode is ook toegepast in de 3+ groep van De Blokkendoos (zie verderop).

Gelijkwaardig alternatief

In deze casus staat de **3+ groep** van De Blokkendoos centraal. In plaats van hun vaste stamgroep kunnen driejarigen één dag in de week in deze groep participeren. Omdat de kinderen op deze dagen niet in hun stamgroep zitten, heeft De Blokkendoos in 2011 een verzoek tot gelegitimeerd afwijken ingediend. De inspecteur kinderopvang heeft deze aanvraag vervolgens ingebracht in het casuïstiekoverleg van GGD Groningen. Ook is de 'leidraad gelegitimeerd afwijken' en helpdesk kinderopvang van GGD GHOR Nederland geconsulteerd. Hieruit volgde dat de werkwijze van de 3+ groep op De Blokkendoos goed omschreven was. Ook zag de GGD de voordelen in van een 3+ groep. Daarom is besloten deze werkwijze als gelijkwaardig alternatief te erkennen.

Gerichte activiteiten voor driejarigen

De Blokkendoos heeft de 3+ groep in het leven geroepen om **meer gerichte activiteiten voor driejarigen** te bieden. *"Kinderen van drie jaar hebben andere interesses dan tweejarigen en pedagogisch medewerkers zijn niet altijd in de gelegenheid om daar voldoende op in te spelen. Door de 3+ groep kunnen we driejarigen uitdaging bieden en veel meer aansluiten bij de ontwikkeling van deze kinderen"*, aldus Marieke Kijlstra, pedagogisch coach bij De Blokkendoos.

Voor het ontwikkelen van de 3+ groep werd vervolgens gebruikgemaakt van de methode Meervoudige Intelligentie. Zoals gezegd wordt er hierbij van uitgegaan dat kinderen op meerdere manieren intelligent kunnen zijn (bijvoorbeeld op het gebied van taal, rekenen of beweging). Op basis van deze methode werd op De Blokkendoos een opvangruimte ingericht met speel- en ontwikkelingsmaterialen voor een 3+ activiteitenprogramma. In deze ruimte kunnen kinderen van 3 jaar één dag in de week participeren in de 3+ groep.

Een belangrijke randvoorwaarde voor de GGD vormde daarbij dat de 3+ groep een **aanvulling was op de reguliere stamgroepen**. Dit betekende dat het plekje van een 3-jarige in zijn eigenlijke stamgroep niet opgevuld mocht worden door een ander kind. Enerzijds, zo vertelt Lia Koster van GGD Groningen, om een kind de keuze te laten om niet naar de 3+ groep te gaan. Anderzijds om te voorkomen dat economische motieven gaan spelen: *“Dat het plekje van een kind in zijn eigenlijke stamgroep op De Blokkendoos vrij bleef, liet ons zien dat van economische motieven geen sprake was maar het echt ging om een aanvullend aanbod voor de wat oudere kinderen”*.

Startmoment

Het startmoment op de 3+ groep wordt altijd in samenspraak met de ouders en het kind bepaald⁶. Vanuit de visie van De Blokkendoos mogen kinderen zich namelijk op hun eigen manier en in hun eigen tempo ontwikkelen. Dit betekent ook dat deelname aan de 3+ groep niet verplicht is. Ook wordt de deelname altijd geleidelijk opgebouwd. Volgens Marieke Kijlstra, is er in de praktijk (minimaal) een maand de tijd om te wennen op de 3+ groep. Ook wordt altijd met vaste leidsters gewerkt en is het dagritme grotendeels gelijk aan de peutergroepen. Het enige verschil zit hem dus in de (meer leeftijdsgerichte) activiteiten.

Enthousiasme

Volgens zowel Marieke Kijlstra (De Blokkendoos) als Lia Koster (GGD Groningen) zijn alle partijen enthousiast over de 3+ groep op De Blokkendoos. Volgens de kinderopvangorganisatie en de GGD zijn belangrijke voordelen dat het samenspel tussen de kinderen in de 3+ groep makkelijker op gang komt. Ook krijgt de taalontwikkeling meer aandacht en hebben kinderen vanaf 3,5 jaar meer gelegenheid om zich voor te bereiden op de basisschool. *“In de praktijk ervaren we dat kinderen leergierig zijn en zich prettig voelen op de 3+ groep. Vanuit ouders krijgen we daarom zelfs de vraag of hun kind meerdere dagen in de week kan deelnemen of al voor de derde verjaardag mag starten”*, zo vertelt Marieke Kijlstra.

Toekomst

Voor het gelijkwaardig alternatief op De Blokkendoos (de 3+ groep) geldt een overgangstermijn tot 1 januari 2015. Vanwege het enthousiasme voor het gelijkwaardig alternatief is GGD Groningen van plan om daarna te gaan inspecteren op de aanwezigheid van een ‘toestemmingsverklaring voor een tweede stamgroep’. Via deze verklaring stemmen ouders in dat hun kind één dag in de week in een andere groep (de 3+ groep) wordt opgevangen. Op die manier is het wellicht niet meer nodig om gelegitimeerd af te wijken en wordt een oplossing gevonden die past binnen de Wet kinderopvang.

Met dank aan:

Marieke Kijlstra, pedagogisch coach bij De Blokkendoos

Lia Koster, inspecteur kinderopvang bij GGD Groningen

⁶ Hierbij ondertekenen alle ouders ook een toestemmingsformulier voor de deelname van hun kind - buiten de stamgroep - aan de 3+ groep.

3.3.2 Casus: Junis Kinderopvang

Naam kinderopvangorganisatie:	Junis Kinderopvang
Naam locatie:	Beertjes Burch, De Eekhoorn en De Verrekijker
Inspectiedomein GA:	5.1.1 (opvang in stamgroepen)
Type GA:	Opvang van 3+ groep op bepaalde dagen in een aparte ruimte zonder dat van tevoren bekend was welke kinderen hieraan gingen deelnemen

Inleiding

Op verschillende dagopvanglocaties van Junis Kinderopvang werd tot enkele jaren terug gewerkt met een gelijkwaardig alternatief. Hierbij werd in een gemeenschappelijke ruimte van een locatie (bijvoorbeeld een hal) drie dagen in de week gewerkt met een **3+ groep van maximaal 8 kinderen**. Deze kinderen kwamen uit de peutergroepen en de verticale stamgroepen. Op deze groepen werden dan op maandag, dinsdag en donderdag twee extra kinderen geplaatst die in principe in aanmerking kwamen voor deelname aan de 3+ groep. Van tevoren was echter niet bekend welke kinderen dit precies zouden zijn. Per dag werd namelijk bekeken welke kinderen behoefte hadden om al dan niet naar de 3+ groep te gaan. Hierdoor kwam het in de praktijk voor dat kinderen soms ook achterbleven op hun stamgroep waardoor deze qua beroepskracht-kindratio, maximale groepsgrootte en oppervlakte niet meer voldeed aan de Wet kinderopvang. In 2011 is dan ook vanuit GGD Hollands Midden aangegeven dat het gelijkwaardig alternatief van de 3+ groep op de locaties Beertjes Burch, De Eekhoorn en De Verrekijker niet meer overeenkwam met het wettelijk kader. Daarop heeft Junis Kinderopvang besloten om op deze locaties te stoppen met het gelijkwaardig alternatief. In plaats daarvan wordt nu gewerkt met een 'open deurenbeleid'.

Achtergronden gelijkwaardig alternatief

Sandra Groenendijk, manager bij Junis Kinderopvang en verantwoordelijk voor de locaties waar het gelijkwaardig alternatief destijds werd toegepast, geeft aan dat ze het betreurt dat ze niet meer werken met de 3+ groep. *“Juist omdat we werken met verticale groepen bood de 3+ groep **pedagogische uitdaging** voor de wat oudere kinderen. Zij konden met leeftijdsgenootjes uit andere stamgroepen deelnemen aan een activiteitenprogramma in bijvoorbeeld een gemeenschappelijke hal. Tegelijk bood het de kinderen die op de groep achterbleven ook rustmomenten op de dag. Het gelijkwaardig alternatief gaf dus mogelijkheden om leeftijds-/ontwikkelingsgericht te werken en te kunnen omgaan met de dynamiek van een groep op de dag. Het uitgangspunt hierbij was dat we steeds op de dag zelf wilden aansluiten bij de individuele behoefte van een kind. Op het moment dat een kind dus even geen zin had om naar de 3+ groep te gaan kon deze ook in de stamgroep blijven. Hierdoor kon het inderdaad voorkomen dat een stamgroep soms meer kinderen telde dan op papier was toegestaan”*.

Behalve om pedagogische redenen, bood het gelijkwaardig alternatief ook **efficiencyvoordelen**. Groenendijk stelt: *“Door de stamgroepen enigszins los te laten en in plaats daarvan te kijken naar het aantal medewerkers op een locatie in verhouding tot het aantal*

kinderen kon het personeel op een flexibelere - en daarmee effectievere - wijze worden ingezet". Tegelijk was dit voor de GGD juist een reden om aan te geven dat het gelijkwaardig alternatief niet langer voldeed aan de Wet kinderopvang. Omdat vooraf niet duidelijk was welke kinderen gingen deelnemen aan de 3+ groep kon het voorkomen dat het aantal kinderen op een stamgroep boven de toegestane groepsgrootte uitkwam (en ook de beroepskracht-kindratio niet meer voldeed). In de tweede plaats betekende het dat ook de oppervlakte van de binnenruimte van een opvanglokaal soms te klein was voor het aantal kinderen dat daar verbleef.

'Maatwerk'

Hiervoor kwam al naar voren dat Junis Kinderopvang momenteel werkt met een 'open deurenbeleid'. Indien dit zou worden toegestaan, zou zij in de toekomst echter het liefst weer willen werken met het gelijkwaardig alternatief. Zowel om de hiervoor benoemde pedagogische als praktische redenen. Het zou volgens Sandra Groenendijk dan ook prettig zijn als - ook bij de GGD-inspecties - wat meer ruimte komt voor 'maatwerk' in de kinderopvang. Vooral ook om hiermee vernieuwende (pedagogische) methodieken te kunnen toestaan die aansluiten bij de uiteenlopende wensen van kinderen.

In het geval van de 3+ groep, waarbij van tevoren niet bekend is welke kinderen hierin participeren, zou de beroepskracht-kindratio volgens haar ook op locatieniveau berekend kunnen worden (in plaats van per stamgroep). Belangrijk is dan wel dat daarbij goede randvoorwaarden worden ingebouwd, zoals het principe van **mentorschap** dat ook vaak in de BSO wordt toegepast. *"Een belangrijk uitgangspunt van het werken met een stamgroep is natuurlijk dat dit emotionele stabiliteit biedt aan de kinderen. Dit is belangrijk en bij het loslaten van de stamgroepen aanpak destijds hebben wij dit dan ook proberen te borgen door te werken met mentorschap. Iedere leidster is hierbij verantwoordelijk voor een aantal kinderen die ook (tijdelijk) buiten haar eigen groep kunnen vallen",* zo vertelt Sandra Groenendijk. In hoofdstuk 4.3.8 zullen we het principe van mentorschap dat Junis hanteert nader toelichten. Dit doen we bij de casus De Lapjeskat (een BSO-locatie van Junis Kinderopvang).

Met dank aan:

*Sandra Groenendijk, manager kinderopvang bij Junis Kinderopvang
GGD Hollands Midden*

3.3.3 Casus: Us Twadde Thús

Naam kinderopvangorganisatie:	Kinderdagverblijf Us Twadde Thús
Naam locatie:	Us Twadde Thús (Drachten)
Inspectiedomein GA:	5.4.2 (Afwijking voor 9:30 en na 16:30) uur
Type GA:	Vanwege flexibele opvang en lange openingstijden is de beleidsregel 'drie uur afwijkende tijdsinzet' ook tussen 9:30 en 16:30 uur toegestaan

Inleiding

Kinderopvang Us Twadde Thús (Fries voor Ons Tweede Thuis) biedt vanuit haar locatie in Drachten dagopvang en buitenschoolse opvang aan. Deze casus heeft betrekking op de dagopvang waarvoor Us Twadde Thús beschikt over 51 kindplaatsen.

Hierbij profileert Us Twadde Thús zich door - naast reguliere dagopvang - ook **flexibele en incidentele opvang** aan te bieden. Dat wil zeggen dat ouders op alle momenten van de dag hun kinderen kunnen brengen en halen mits zij tot uiterlijk een week van tevoren deze momenten bespreken met de kinderopvangorganisatie. Daarnaast kunnen ouders ook op de dag zelf nog informeren of een plek beschikbaar is. Als de bezetting het toelaat kunnen kinderen dan 'instuiven' in de dagopvang.

Gelijkwaardig alternatief

Om aan de flexibele opvang invulling te geven hanteert Us Twadde Thús ook ruimere openingstijden (voorheen van 5:30 tot 23:30 uur nu van 6:30 tot 19:00 uur)⁷. Daarbij maakt de kinderopvangorganisatie gebruik van de beleidsregel 'drie uur afwijkende tijdsinzet' die toestaat dat afgeweken mag worden van de beroepskracht-kindratio bij openingstijden van tien uur of langer.

Normaliter betreft de toegestane drie uur afwijkende tijdsinzet dan uitsluitend de tijd voor 9.30 en na 16.30 uur. Op die momenten mag dan gewerkt worden met een halve bezetting. In overleg met GGD Fryslân is dit bij Us Twadde Thús echter anders vormgegeven omdat de flexibele/incidentele opvang die zij bieden lastig te verenigen is met de beleidsregels rond de beroepskracht-kindratio. Zoals hiervoor aangegeven, is de bezetting qua aantal kinderen namelijk elke week anders. Ook wordt een deel van de kinderen op afwijkende tijdstippen gebracht en gehaald.

Om deze redenen is in samenspraak met GGD Fryslân besloten dat de beleidsregel '**drie uur afwijkende tijdsinzet**' bij Us Twadde Thús **ook tussen 9:30 en 16:30 uur toegepast** mag worden. Hierbij is dan afgesproken dat men zich dient te houden aan de maximale afwijkende tijdsinzet van drie (niet aaneengesloten) uren. Dit betekent in de praktijk dat op bepaalde uren met één leidster minder wordt gewerkt. Daarnaast kiest Us Twadde Thús ook bewust ervoor om op de reguliere overdrachtmomenten aan het begin en einde van de dag de bezetting op volle sterkte te houden, zodat zowel de

⁷ Hierbij merken we op dat vanuit GGD Fryslân is aangegeven dat het gelijkwaardig alternatief mede is gebaseerd op de voormalige openingstijden van 5:30 tot 23:30 uur. Op de nieuwe openingstijden van 6:30 tot 19:00 uur - die dicht in de buurt komen van de reguliere opvangtijden - heeft nog geen toetsing plaatsgevonden.

kinderen als leidsters geen stress ervaren.

Verder heeft de GGD Fryslân als randvoorwaarden gesteld dat het op bepaalde tijden afwijken van de beroepskracht-kindratio omschreven dient te zijn in het pedagogisch beleidsplannen ook (regelmatig) wordt gecommuniceerd met de ouders. Tot slot wordt aan de GGD Fryslân ook inzage verleend in de roosters van de pedagogisch medewerkers.

Voordelen/nadelen

Volgens Alie van der Veen, houder van Us Twadde Thús, is de toegestane werkwijze van belang om flexibele en incidentele opvang mogelijk te maken: *“In Friesland is amper flexibele en incidentele opvang beschikbaar. Door de werkwijze van Us Twadde Thús hebben ouders die op onregelmatige tijden werken de mogelijkheid om werk en kinderopvang te combineren”*. Hierbij benadrukt Van der Veen dat de afwijking van de beroepskracht-kindratio gedurende de dag alleen wordt gebruikt op momenten met een lage bezetting (dus als weinig kinderen aanwezig zijn). Op die momenten wordt met één leidster minder gewerkt.

In de gesprekken met de Us Twadde Thús en GGD Fryslân is ook ingegaan op mogelijke nadelen van de toegestane afwijking. Hierbij constateert Van der Veen vooral een praktisch nadeel, namelijk dat het aanbieden van flexibele en incidentele opvang veel planning vergt en daarmee qua organisatie tijdrovend is. Yvonne Kamp, toezichthouder kinderopvang bij GGD Fryslân, onderstreept dat juist deze planning van belang is om flexibele en incidentele opvang op een goede wijze te laten verlopen. *‘In het algemeen geldt dat flexibele opvang chaotisch kan zijn, doordat ouders de hele dag hun kinderen kunnen brengen en halen. Us Twadde Thús heeft hier in overleg met ons wel grenzen aan gesteld door bijvoorbeeld niet toe te staan dat kinderen worden gebracht/gehaald tijdens eetmomenten. Daarnaast zijn zoals gezegd duidelijke afspraken gemaakt over het afwijken van de beroepskracht-kindratio gedurende de dag’*.

Toekomst

Us Twadde Thús hoopt dat zij ook in de toekomst tussen 9:30 en 16:30 uur op bepaalde uren mag blijven afwijken van de beroepskracht-kindratio om flexibele en incidentele opvang mogelijk te maken. Hierover worden ook gesprekken gevoerd met de gemeente Drachten en GGD Fryslân. Indien de huidige werkwijze echter niet langer zal worden toegestaan, dan zal de kinderopvangorganisatie op zoek moeten naar andere alternatieven. In dit licht heeft de GGD Fryslân ook al aan Us Twadde Thús geadviseerd om alvast kennis in te winnen bij kinderdagverblijven in de Randstad waar het aanbieden van flexibele opvang vaker voorkomt. Mocht de afwijking niet langer worden toegestaan dan heeft Us Twadde Thús in ieder geval alvast het idee om het personeel van kantoor - dat ook over de juiste papieren beschikt - te gaan inzetten op de uren waarop de bezetting laag is. De toekomst zal echter uitwijzen of deze maatregel ook daadwerkelijk nodig zal zijn.

Met dank aan:

Alie van der Veen, houder van Us Twadde Thús

Yvonne Kamp, toezichthouder kinderopvang bij GGD Fryslân

3.3.4 Casus: Kinderdagverblijf Ziezo

Naam kinderopvangorganisatie:	Kinderdagverblijf Ziezo
Naam locatie:	Ziezo
Inspectiedomein GA:	5.4.4 (bij afwijking minstens de helft van de BKR)
Type GA:	Soms meerdere leidsters tegelijk met pauze door ruimere openingstijden

Inleiding

Ziezo is een kinderdagverblijf in Waalwijk. Het kinderdagverblijf is gevestigd in het hoofdgebouw van De Mandemakers Groep op bedrijventerrein Haven Zeven. Op de locatie zijn twee groepsruimtes en een ruime speelhal aanwezig waar twee verticale groepen van 0 tot 4 jaar worden opgevangen.

Gelijkwaardig alternatief

Kinderdagverblijf Ziezo is van maandag tot en met vrijdag 12 uur per dag geopend van 06:45 tot 18:45 uur. Door de ruime openingstijden zijn de pedagogisch medewerkers gemiddeld 10 uur per dag aanwezig op het kinderdagverblijf. Om de lange werkdagen te compenseren is daarom gekozen voor **lunchpauzes van drie kwartier** waarbij op de groepen wordt afgeweken van de vereiste beroepskracht-kindratio. Wel wordt bij het organiseren van de lunchpauzes rekening gehouden met de slaaptijden van de kinderen. Alleen als veel kinderen liggen te slapen zijn soms twee leidsters tegelijk met pauze.

Overleg met de GGD

Volgens de Wet kinderopvang kunnen de pauzes bij langere werkdagen ook anders gestalte krijgen. In plaats van een lange pauze van drie kwartier kan gewerkt worden met een korte pauze in de ochtend (van een kwartier) en een 'gewone' pauze in de middag (van een half uur). Op aanraden van GGD Hart voor Brabant is deze werkwijze ook uitgeprobeerd door Kinderdagverblijf Ziezo, maar bleek in de praktijk niet te werken. Sharon van Wanrooij, mede-eigenaar van het kinderdagverblijf, vertelt: *“Door te werken met twee pauzes was op belangrijke momenten minder aandacht voor de kinderen. Met name in de ochtend als alle kinderen wakker waren, zagen we dan dat minder leidsters beschikbaar waren om leuke activiteiten te doen”*. Ook de coördinator/inspecteur van GGD Hart voor Brabant onderschrijft dat het werken met twee pauzes in de praktijk vooral een papieren oplossing bleek om te kunnen voldoen aan de Wet kinderopvang. Het werken met een langere pauze bleek dan in de meeste gevallen beter aan te sluiten bij het ritme van de kinderen.

Daarnaast bracht het werken met een langere pauze volgens Sharon van Wanrooij ook **meer rust op de groepen**: *“Door de pauzes te ‘timen’ tijdens het slaapmoment van de jongste kinderen zijn alle leidsters weer aanwezig op de groepen wanneer de kinderen wakker worden. Op dat moment zijn dan voldoende beroepskrachten aanwezig om alle kinderen aan te kleden en het middagprogramma rustig te starten. Zowel de kinderen als leidsters ervaren deze aanpak als het minst stressvol”*.

Randvoorwaarden

Om het gelijkwaardig alternatief (een langere pauze in de middag) te mogen hanteren worden in overleg met de GGD een aantal randvoorwaarden gehanteerd. Zo moet tijdens de middagpauze altijd sprake zijn van een **achterwacht** op de locatie zelf in de vorm van een erkende beroepskracht die op de groep kan 'inspringen' bij een calamiteit of wanneer kinderen vroeger wakker worden. Een andere randvoorwaarde betreft de **(leeftijds) samenstelling van de groepen**. De GGD stelde namelijk vast dat op bepaalde dagen veel oudere kinderen aanwezig zijn op de groepen die tussen de middag niet meer slapen. Het is dan belangrijk dat de hele dag voldoende leidsters op de groepen achterblijven om voor deze kinderen te zorgen. Dit betekent dat op deze dagen het gelijkwaardig alternatief niet kan worden toegepast. *"Wij hebben altijd (en doen dit nog steeds) gekeken naar de groepssamenstelling en het aantal 'wakkere' kinderen tijdens de lunchpauze. Daar baseren wij onze pauzetijden op"*, aldus Sharon van Wanrooij.

Toekomst

Voor het gelijkwaardig alternatief van Kinderdagverblijf Ziezo geldt een overgangstermijn tot 1 januari 2015. Tot die tijd zal op het dagverblijf onder de gestelde randvoorwaarden gewerkt worden met langere middagpauzes. Sharon van Wanrooij: *"Wij vinden genoeg tijd en aandacht voor de kinderen het allerbelangrijkste. Met ons gelijkwaardig alternatief proberen we daar zo goed mogelijk invulling aan te geven. We hopen dan ook dat dit gelijkwaardig alternatief kan blijven bestaan"*.

In samenspraak met de nieuwe GGD-inspecteur Tamara Butler is men echter al wel bezig om nieuwe oplossingen te bedenken die passen binnen de Wet kinderopvang. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan de mogelijkheid om ook de houdster tijdens de middagpauze (extra) in te roosteren of om iedere leidster voortaan apart met pauze te sturen. Ook het werken met twee diensten ('shifts') zou een oplossing kunnen zijn. Langere pauzes zijn dan immers niet meer noodzakelijk. Voor welke aanpak per 2015 gekozen zal worden is nu echter nog ongewis.

Met dank aan:

Sharon van Wanrooij, mede-eigenaar van Kinderdagverblijf Ziezo

Natasja Vrins, coördinator en inspecteur kinderopvang bij GGD Hart voor Brabant

Tamara Butler, toezichthouder kinderopvang bij GGD Hart voor Brabant

4. CASUSSEN GA'S IN DE BSO

4.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk stonden verschillende soorten casussen uitgewerkt van gelijkwaardige alternatieven (GA's) in de dagopvang. In dit hoofdstuk staan de GA's in de buitenschoolse opvang (BSO) centraal. Ook hier behandelen we de voorbeelden van GA's in de volgorde van het inspectiedomein waarop ze geconstateerd zijn. Voor de BSO betekent dit dat we in paragraaf 4.2 tot en met 4.4 ingaan op voorbeelden van GA's op respectievelijk de inspectiedomeinen 4 en 5.

4.2 GA's in de BSO op inspectiedomein 4

4.2.1 Casus: Struin Lent

Naam kinderopvangorganisatie:	Struin
Naam locatie:	Struin Lent
Inspectiedomein GA:	4.1.1 (binnenspeelruimte 3,5m ² per kind) 4.2.1 (buitenspeelplaats 3m ² per kind)
Type GA:	Opvang in de natuur. Gebruik van klaslokaal en nabijgelegen speelvelden op dagen met zeer slecht weer en bij dreigend onweer

Inleiding

In Nijmegen en omgeving biedt Struin **buitenschoolse opvang in de natuur** aan. Hierbij werkt Struin vanuit locaties in de Ooijpolder, de wijk Nijmegen-Goffert en Lent.

Gelijkwaardig alternatief

In deze casus staat de locatie Lent centraal. Door haar natuurgerichte werkwijze heeft GGD Gelderland-Zuid vastgesteld dat hier sprake is van een gelijkwaardig alternatief voor de binnen- en buitenruimte. Op locatie Nijmegen-Goffert is dit ook het geval. Terwijl dit voor de locatie in de Ooijpolder anders ligt omdat daar sprake is van een zeer grote aangesloten buitenruimte van 20.000m². Wel geldt daar een gelijkwaardig alternatief voor de binnenruimte. Deze is strikt genomen te klein voor het aantal kinderen dat de BSO bezoekt⁸. Overigens geldt dat op de 'lange dagen' de locaties Lent en Nijmegen-Goffert gesloten zijn en dat dan alleen gebruik wordt gemaakt van de grotere locatie Ooijpolder. Op dat moment hebben de kinderen dan beschikking over een binnenruimte met aangesloten (grote) buitenruimte.

⁸ Vanaf januari 2008 heeft Struin geïnvesteerd in de realisatie van een nieuw gebouw met natuurspeelsterrein op de rand van Nijmegen en het natuurgebied De Ooijpolder. Hierbij zijn toen ook extra investeringen gedaan om het gebouw landschappelijk goed in te passen. Ook mocht het gebouw - met een bestemming van 88 kindplaatsen - van de regionale overheden (provincie Gelderland en gemeente Nijmegen) niet te groot zijn. Door de landelijke regels in het convenant over het aantal vierkante meters binnenruimte voldoet de binnenruimte van Struin nu niet meer omdat daar dan maximaal plek zou zijn voor 20-24 kinderen. Dit landelijke besluit lijkt echter 'haaks' te staan op het regionale besluit van provincie en gemeente om het gebouw voor 88 kindplaatsen bewust klein te houden. Bovendien betreft het een natuur-BSO waardoor men in de praktijk vooral de grote aangesloten buitenruimte benut of (verder) de natuur ingaat.

Overleg met GGD

In het begin was de GGD regio Nijmegen (nu opgegaan in GGD Gelderland-Zuid) terughoudend met het toekennen van een gelijkwaardig alternatief aan Struin. Caroline de Witt, toezichthouder kinderopvang bij GGD Gelderland-Zuid, vertelt: *“In het begin was het echt pionierswerk. Zowel voor ons als de gemeente was het allemaal nieuw. Indertijd wilden we dan ook eerst weten of achter de natuurgerichte aanpak van Struin echt een pedagogische visie zat of dat het mogelijk financieel was ingegeven. Bijvoorbeeld om te besparen op de kosten van de binnenruimte. Al snel werd duidelijk dat het laatste zeker niet het geval was”*.

Tijdens gesprekken met de GGD gaf Struin overtuigend aan dat achter hun werkwijze een onderbouwde **pedagogische visie** zat en dat belangrijke randvoorwaarden werden ingevuld om de buitenschoolse opvang op een veilige en hygiënische manier te laten plaatsvinden in de natuur. Caroline de Witt: *“Struin bracht haar opvattingen over verantwoorde buitenschoolse opvang in de natuur op een overtuigende en aantoonbare manier naar voren”*. Vanaf dat moment heeft de GGD op een aantal punten beoordeeld dat hun opvang in de natuur ook echt een gelijkwaardig alternatief bood.

Opvang bij hoog water en slecht weer

Om (deels) te kunnen voldoen aan de eisen van de binnenruimte op locatie Lent vertelt Matthijs de Gruijter, directeur van Struin, dat ze een klaslokaal konden huren van een school. Dit lokaal en de nabijgelegen speelvelden worden gebruikt wanneer sprake is van extreem hoog water en de ‘Bemmelse Waard’ (het natuurgebied waar de kinderen van de BSO-locatie Lent normaal gesproken naartoe gaan) onder water staat. Daarnaast kunnen de kinderen op dagen dat het echt heel slecht weer is hier verblijven. *“Ongeveer 3 tot 5 dagen in het jaar heb je te maken met echt ‘gure’ dagen. Op deze dagen vangen we de kinderen eerst op in een klaslokaal in Lent. Daarna proberen we met hen nog een kortere tijd naar buiten te gaan. Hierbij maken we gebruik van nabijgelegen speelvelden waar we bewust sportactiviteiten verrichten om warm te blijven. Ook bij dreigend onweer verblijven we op deze velden die in de buurt liggen van het klaslokaal, zodat we indien dat moet snel naar binnen kunnen gaan. Op de meeste dagen in het jaar zijn we echter buiten in de natuur en is een grote binnenruimte overbodig”*. Strikt genomen biedt het klaslokaal echter te weinig opvangruimte voor de kinderen. Ook is bij het lokaal in Lent geen direct aangrenzende buitenruimte aanwezig die door Struin gehuurd kan worden. Wel zijn er openbare speelvelden. De opvang in het klaslokaal is dan ook echt een (aanvullende) oplossing voor opvang in de natuur. Wanneer echter wordt besloten dat deze oplossing niet langer volstaat, dan dient Struin voor de locatie Lent op termijn te gaan zorgen voor extra binnenruimte en een eigen buitenruimte.

‘Papieren oplossing’

Volgens Matthijs de Gruijter kan de extra buitenruimte worden gevonden op de BSO-locatie van Struin in de Ooijpolder waar - zoals gezegd - een zeer groot buitenterrein van twee hectare beschikbaar is waar op ‘lange opvangdagen’ al door de diverse locaties gebruik van wordt gemaakt. Hierbij moeten de kinderen van de opvang in Lent ongeveer een half uur fietsen om deze locatie te bereiken. Voor de binnenruimte liggen de oplossingen minder voor de hand. Struin zal namelijk meer opvangruimte moeten huren. In de school is dit mogelijk maar dit zou echter vooral een **‘papieren oplossing’** zijn

omdat een natuur-BSO als Struin in de praktijk weinig tot geen gebruik maakt van de extra opvangruimte. Bovendien zullen de kosten dan zo hoog worden dat Struin verwacht dat ze haar (relatief kleine) locatie in Lent zal moeten sluiten. Op de grotere locaties van Struin - namelijk in de Ooijpolder en Nijmegen-Goffert - zal het vooral een terugloop van het aantal BSO-kinderen veroorzaken.

Voorwaarden BSO in de natuur

Zowel Matthijs de Gruijter (van Struin) als Caroline de Witt (van GGD Gelderland-Zuid) benadrukken dat bij de buitenschoolse opvang in de natuur van Struin echt sprake is van een gelijkwaardig alternatief. Tegelijk wijzen ze ook allebei erop dat deze BSO-vorm alleen als (minimaal) 'gelijkwaardig' kan worden beschouwd wanneer invulling gegeven wordt aan een aantal belangrijke randvoorwaarden. Om te kunnen bepalen of een BSO in de natuur een gelijkwaardig alternatief biedt is **maatwerk** vereist. Hierbij dient onder meer aandacht te zijn voor de veiligheid van de (natuur)locaties en de activiteiten, de organisatie van de groepen en hygiëneaspecten. Bij Struin wordt hieraan, volgens De Gruijter, veel aandacht besteed. Zo is hij als directeur zelf dagelijks actief betrokken bij de BSO-activiteiten en kijkt hij constant waar activiteiten het beste gepland kunnen worden: *"Bij veel wind mijden we bijvoorbeeld het bos vanwege de kans op vallende takken en bij een sterke stroming gaan we niet het water in"*, aldus Matthijs de Gruijter. Ook wordt getracht om te werken met overzichtelijke groepen om de (sociale) veiligheid te vergroten. Hierbij wordt gewerkt met groepen van maximaal 8 (bij leeftijden van 4 en 5 jaar) of 10 kinderen (vanaf 6 jaar) per beroepskracht. Alleen bij wisseling van activiteiten en pauzemomenten zijn de groepen wat groter. Tijdens deze verzamelmomenten wordt dan ook altijd gekozen voor veilige plekken (bijvoorbeeld niet nabij het water). Ook wordt in het kader van 'gedeelde verantwoording, is geen verantwoording' op een groep altijd bewust gewerkt met één leid(st)er in plaats van twee.

Deze bovengenoemde **veiligheidsaspecten** zijn bij Struin ook **vastgelegd in aparte huisregels**⁹. *"Op het handhaven van deze regels wordt door onszelf en de pedagogisch medewerkers nauwlettend toegezien"*, zo stelt De Gruijter. Ook Caroline de Witt bemerkt dat Struin verschillende randvoorwaarden op het gebied van veiligheid heeft ingebouwd om de opvang in de natuur op een verantwoorde wijze te laten verlopen. Voor wat betreft de toekomst vindt zij het dan ook belangrijk dat de GGD'en in Nederland een goede werkinstructie krijgen om - bij een mogelijke verlening hiervan - een **gelijkwaardig alternatief op meer eenduidige wijze te kunnen beoordelen**. In het geval van een natuur-BSO zou 'lering' kunnen worden getrokken uit de ervaringen die hiermee worden opgegaan door Struin en vergelijkbare kinderopvangorganisaties. Een uitwisseling van de kennis tussen zowel de betreffende BSO's als de toezichthouders die hiermee te maken hebben, kan mogelijk helpen om de opvang in de natuur als gelijkwaardig alternatief verder vorm te geven.

Met dank aan:

Matthijs de Gruijter, directeur Struin

Caroline de Witt, toezichthouder kinderopvang bij GGD Gelderland-Zuid

⁹ Overigens zijn deze huisregels op verzoek op te vragen bij Matthijs de Gruijter van Struin.

4.2.2 Casus: KomKids Express

Naam kinderopvangorganisatie:	KomKids
Naam locatie:	KomKids Express (Schiedam)
Inspectiedomein GA:	4.2.3 (buitenruimte vast beschikbaar voor BSO)
Type GA:	Er wordt gebruikgemaakt van verschillende buitenruimtes die bezocht worden met een bus

Inleiding

De kinderopvangorganisatie KomKids heeft meerdere locaties voor dagopvang en BSO in Schiedam. Eén van de BSO-locaties is de KomKids Express. Een bijzondere 'locatie' waarbij de buitenschoolse opvang plaatsvindt vanuit een **18 meter lange bus** met 22 zitplaatsen, een keukentje, een loungehoek en computer-/knutselruimte.

De BSO-kinderen van KomKids maken niet dagelijks gebruik van de bus. Iedere week kunnen de kinderen ervoor kiezen om één dag met de bus mee te gaan¹⁰. Met de KomKids Express worden zij dan naar verschillende locaties gebracht om daar de middag door te brengen. Hierbij gaat de bus één dag naar de manege, twee dagen naar het zwembad (voor zwemlessen) en twee dagen naar ander locaties zoals het strand, het Staalduinse Bos of de Maasboulevard. Ook kinderboerderijen, speeltuinen en sportverenigingen worden regelmatig bezocht.

Gelijkwaardig alternatief

De KomKids Express is op 1 januari 2010 gestart als activiteit en vervolgens op 1 mei 2010 geregistreerd als erkende BSO-locatie. Hierbij is over het toestaan van het gelijkwaardig alternatief van de KomKids Express voorafgaand veel discussie geweest tussen de houder, GGD en gemeente. Een BSO-locatie hoort namelijk te beschikken over een voldoende grote buitenruimte passend bij de leeftijden van de kinderen die worden opgevangen. ***De KomKids Express beschikt niet over een eigen buitenruimte.*** Met de bus worden de kinderen namelijk naar de hiervoor genoemde (openbare) buitenruimtes gebracht.

Tijdens de inspecties van de GGD bleek echter dat de KomKids Express haar werkwijze goed had beschreven. Ook werden de verschillende buitenruimtes daadwerkelijk bezocht en bleek de sociaal-emotionele veiligheid van kinderen geborgd te zijn. Bij inspecties was bovendien zichtbaar dat de kinderen op een goede manier met elkaar omgingen, zich vrij voelden en bekend waren met de regels waaraan ze zich moesten houden. Vandaar dat na overleg met de gemeente Schiedam in 2010 is besloten dat de KomKids Express als een gelijkwaardig alternatief kon worden beschouwd.

Achtergronden

Volgens Yde Dragstra, directeur van KomKids, is het idee van de KomKids Express geboren uit de wens om een ***vernieuwend BSO-aanbod*** te realiseren. Ook was de kinderopvangorganisatie op zoek naar een BSO-vorm die de horizon van de kinderen

¹⁰ Hierbij schrijven de kinderen zich dan wel van tevoren in om minimaal een half jaar op een vastgelegde dag per week mee te gaan met de bus.

verbreedt: “De trend is dat je steeds meer BSO’s vlak bij scholen in de eigen wijk van de kinderen ziet. Hierdoor blijven kinderen in dezelfde omgeving en komen met dezelfde soort kinderen in aanraking Dit laatste is in het bijzonder ook zichtbaar bij integrale kindcentra. Bij de KomKids Express komen de kinderen juist niet allemaal uit dezelfde wijk waardoor **een mix van kinderen** ontstaat met verschillende etnische of sociale achtergronden. Daarbij draait de keuze voor een BSO dan veel meer om het aanbod dan om de locatie”.

Volgens Kanita Avdic, inspecteur kinderopvang bij GGD Rotterdam-Rijnmond, hebben naast de wens om een vernieuwend BSO-aanbod te realiseren, ook **praktische redenen** gespeeld bij de oprichting van de KomKids Express. Indertijd waren de andere locaties van KomKids namelijk behoorlijk bezet en bood de bus uitkomst om meer kinderen op te vangen. Daarnaast is de KomKids Express ook een goede manier om reclame te maken voor de kinderopvangorganisatie. “De naam van KomKids staat met grote letters op de bus. Bovendien valt het mensen op dat dit een bijzondere manier van buitenschoolse opvang is”, aldus Kanita Avdic.

Randvoorwaarden

De komst van de KomKids Express was voor GGD Rotterdam-Rijnmond wel een unieke situatie waarvoor ze ook advies hebben ingewonnen bij GGD GHOR Nederland. Kanita Avdic vertelt dat het bijvoorbeeld niet mogelijk was om de verschillende buitenruimtes te inspecteren. Ook konden zij de kinderopvangorganisatie niet vragen om voor elke buitenruimte een RI&E te laten opstellen. Vanuit KomKids is dit punt (deels) ondervangen door altijd **schriftelijk toestemming aan ouders** te vragen voor de deelname van hun kinderen aan de activiteiten.

Een ander punt betrof de veiligheid van de bus. Voor Yde Dragstra is de veiligheid van de kinderen een belangrijke randvoorwaarde voor de KomKids Express. Om ervoor te zorgen dat de bus veilig is, werkt men dan ook samen met Connexxion die het technisch onderhoud van de bus verzorgen. Daarnaast wordt de bus altijd bestuurd door **bevoegde chauffeurs met een VOG-verklaring**. Hiervoor zijn beroepskrachten tot chauffeur opgeleid en wordt gebruikgemaakt van een pool van gepensioneerde chauffeurs.

Toekomst

Yde Dragstra hoopt dat het gelijkwaardig alternatief van de KomKids Express ook na 1 januari 2015 kan blijven bestaan. In het bijzonder ook omdat dit alternatief volgens hem mogelijkheden biedt **voor landelijke gebieden** waar een BSO per dorp niet rendabel is. Met de bus kunnen kinderen uit meerdere dorpen tegelijk worden opgevangen. Of dit laatste wordt toegestaan is nog de vraag. Volgens Kanita Avdic zou de bus in ieder geval kunnen voortbestaan als een mooie activiteit in plaats van een BSO-locatie. Dit laatste zou volgens Dragstra echter niet rendabel zijn. Hij heeft er dan ook alle vertrouwen in dat de KomKids Express ook in de toekomst als een gelijkwaardig alternatief voor een BSO-locatie met eigen buitenruimte kan blijven voortbestaan.

Met dank aan:

Yde Dragstra, directeur KomKids

Kanita Avdic, inspecteur kinderopvang en internaten bij GGD Rotterdam-Rijnmond

4.2.3 Casus: De Vuister

Naam kinderopvangorganisatie:	TintelTuin
Naam locatie:	De Vuister (Koog aan de Zaan)
Inspectiedomein GA:	4.2.4 (buitenspeelplaats passend ingericht voor leeftijd/pedagogisch beleid)
Type GA:	Eigen buitenruimte niet passend ingericht voor kinderen van 7 jaar en ouder. Ter compensatie worden nabijgelegen buitenruimtes benut

Inleiding

In Koog aan de Zaan biedt De Vuister buitenschoolse opvang aan kinderen van de nabijgelegen basisscholen De Golfbreker en De Watermolen. Hierbij gaat het om de opvang van kinderen van 7 jaar en ouder. De opvanglocatie van De Vuister bevindt zich in het gelijknamige buurtcentrum. Daarnaast werkt BSO De Vuister nauw samen met BSO De Orka (ook van TintelTuin Kinderopvang) waar kinderen van onder de 7 jaar worden opgevangen. In de vakanties worden deze twee locaties zelfs samengevoegd.

Gelijkwaardig alternatief

De buitenruimte van een BSO moet passend ingericht zijn voor de leeftijd van de doelgroep die wordt opgevangen. Bij de inspectie door GGD Zaanstreek-Waterland begin 2012 is geconstateerd dat het aangrenzende plein van De Vuister niet passend is ingericht voor oudere BSO-kinderen. In het verleden werd de aangrenzende buitenruimte namelijk gedeeld met een peuterspeelzaal waardoor er vooral speelattributen staan die meer geschikt zijn voor peuters. Ter compensatie maken de kinderen van De Vuister dan ook gebruik van de passend ingerichte en **nabijgelegen buitenruimte** van BSO De Orka of van twee schoolpleinen op 500 meter afstand die te bereiken zijn via een voetpad met aangrenzend fietspad. Hierbij kiest men dagelijks voor de buitenruimte die het meest past bij de (spel)activiteiten van die dag. Kinderen met een zelfstandigheidsovereenkomst mogen dan zelf naar niet-aangrenzende buitenruimtes lopen. Andere kinderen gaan samen met een pedagogisch medewerker daarnaartoe. Deze situatie is door GGD Zaanstreek-Waterland in 2012 als een gelijkwaardig alternatief beoordeeld.

Randvoorwaarden

Over het gebruik van meerdere buitenruimtes zijn zowel de houder, kinderen als ouders tevreden. Vooral omdat iedere buitenruimte iets unieks biedt. Jolanda Klok, manager kwaliteit kinderopvang bij TintelTuin, vertelt: *“De extra buitenruimtes zijn een aanvulling. Ze zijn groener en natuurlijker dan de buitenruimte op de opvanglocatie en ook is op één buitenruimte een voetbalveld aanwezig”*.

Voor het gebruik van de verschillende buitenruimtes was het wel belangrijk dat een aantal **randvoorwaarden** werden ingevuld. Hierbij stond vooral de **veiligheid van de kinderen** centraal. Voor GGD Zaanstreek-Waterland was het belangrijk dat de niet-aangrenzende buitenruimtes goed bereikbaar waren en op een passende manier waren ingericht voor de BSO-kinderen. Ook dienden de buitenruimtes voldoende ruim te zijn, mogelijkheden te bieden tot spel en afgesloten te zijn met een hek. Omdat BSO De

Vuister kon aantonen dat aan deze voorwaarden werd voldaan kon het gebruik van de buitenruimtes als een gelijkwaardig alternatief door de GGD worden beschouwd. Wel is hierbij gelijktijdig vanuit de GGD verzocht om de eigen aangesloten buitenruimte bij de opvanglocatie ook passend te maken voor kinderen vanaf 7 jaar.

Discussie

Het verzoek van GGD Zaanstreek-Waterland om de aangrenzende buitenruimte aan te passen leidde vanaf 2013 tot veel discussie. Volgens Jolanda Klok van TintelTuin bleek het namelijk financieel niet haalbaar om de aangrenzende buitenruimte passend in te richten: *“We hadden te maken met een vraagterugval door de economische recessie. Dit maakte dat het ‘kostenplaatje’ om het speelplein op de locatie aan te passen te groot werd. Zeker wanneer in acht werd genomen dat zich in de buurt al goede alternatieve buitenruimtes bevonden waar we gebruik van konden maken”*.

Omdat de eigen aangesloten buitenruimte niet werd aangepast en naar het oordeel van GGD Zaanstreek-Waterland in de praktijk nog te weinig gebruik werd gemaakt van de andere buitenruimtes, adviseerde de GGD de gemeente in 2013 om te gaan handhaven. Hiertegen maakte TintelTuin Kinderopvang bezwaar en volgde een **hoorzitting** met als uitkomst dat voor de locatie De Vuister een nieuwe werkwijze moest worden geschreven voor het gebruik van de verschillende buitenruimtes. Deze werkwijze is uiteindelijk ook opgenomen in het pedagogisch werkplan van de locatie.

Later in 2013 volgde een vervolgininspectie van GGD Zaanstreek-Waterland. Daaruit bleek dat de niet-aangrenzende buitenruimtes in voldoende mate werden gebruikt en dat ook los speelmateriaal was aangeschaft om de aangrenzende buitenruimte aantrekkelijker te maken voor oudere BSO-kinderen. Op basis van deze inspectie heeft de GGD geoordeeld dat De Vuister op dit punt aan de wet voldoet en hebben zij de gemeente geadviseerd om het handhavingstraject niet voort te zetten.

Toekomst

De aangrenzende buitenruimte van locatie De Vuister voldoet nu aan de kwaliteitseisen. Binnen de overgangstermijn (tot 2015) voor gelijkwaardige alternatieven is dan ook een acceptabele oplossing gevonden. *“De situatie op het speelplein van locatie De Vuister is nu acceptabel. Hoewel natuurlijk altijd ruimte is voor verbetering”*, zo stelt GGD Zaanstreek-Waterland. Vanuit TintelTuin Kinderopvang is aangegeven dat ook continu gekeken zal worden hoe (verdere) verbetering mogelijk is. Dit om ook in de toekomst pedagogische uitdaging te kunnen blijven bieden aan de wat oudere BSO-kinderen.

Met dank aan:

*Jolanda Klok, manager kwaliteit kinderopvang bij TintelTuin
GGD Zaanstreek-Waterland*

4.3 GA's in de BSO op inspectiedomein 5

4.3.1 Casus: De Jottum! Club

Naam kinderopvangorganisatie:	Jottum! Kinderdagverblijf
Naam locatie:	De Jottum! Club (Ede)
Inspectiedomein GA:	5.1.1 (behoort in basisgroep)
Type GA:	Leidsters hebben eigen taken en zijn samen verantwoordelijk voor alle kinderen

Inleiding

Op BSO De Jottum! Club wordt gewerkt met een activiteitenprogramma voor kinderen van 4 tot 12 jaar. Om deze activiteiten te laten plaatsvinden is het gebouw van Jottum! Club ingericht met verschillende themakamers. Naast de huiskamer is een theaterkamer, bouwkamer, 'tutkamer' en atelier aanwezig. Ook zijn er twee kamers voor kinderen ouder dan 6 respectievelijk 9 jaar. Direct aansluitend aan het gebouw grenzen ook twee buitenterrassen, een tuin en een groot speelveld waar vooral de oudere kinderen van de BSO kunnen spelen.

Gelijkwaardig alternatief

De Wet kinderopvang schrijft voor dat kinderen op de BSO moeten worden opgevangen in basisgroepen. De Jottum! Club wijkt hiervan af. Sinds de oprichting van deze BSO in 2000 wordt namelijk gewerkt met één grote groep kinderen die na schooltijd start aan een lange tafel in de huiskamer. Hierbij zitten aan de ene kant de jongste kinderen van 4 tot 7 jaar en aan de andere kant de kinderen van 7 tot 12 jaar. Nadat de kinderen wat hebben gedronken, begint om 16:00 uur het **activiteitenprogramma** dat van tevoren via de website en Facebook bekend is gemaakt. Ook wordt het programma bij binnenkomst (nogmaals) aan de kinderen gecommuniceerd. Na hun keuze voor een activiteit, verspreiden de kinderen zich in kleine groepjes over de diverse binnen- en buitenruimtes. Daar participeren zij in (leeftijdsgerichte) activiteiten.

'Rolverdeling'

Om alles in goede banen te laten verlopen is op de Jottum! Club sprake van een duidelijke 'rolverdeling' tussen de pedagogisch medewerkers. Gezamenlijk zijn zij voor de hele groep kinderen verantwoordelijk en vervullen verschillende taken. De zogenoemde 'theetante' ontvangt de kinderen met eten en drinken. De 'regelaar' op haar beurt ondersteunt haar en houdt overzicht op de totale groep kinderen. Ook is zij op dat moment het aanspreekpunt voor ouders. Vervolgens begeleiden de 'spelers' de diverse activiteiten waaraan de kinderen deelnemen. Deze werkwijze is ook vastgelegd in het pedagogisch beleidsplan van de Jottum! Club.

Achtergronden alternatieve werkwijze

De werkwijze van de Jottum! Club kwam in eerste instantie voort uit de wens om de kinderen in de grootste ruimte (namelijk de huiskamer) gezamenlijk te ontvangen. Ilse ten Broek, beleidsmedewerker BSO, vertelt: *"De huiskamer is de grootste ruimte in het pand en het is veel gezelliger om daar samen te starten in plaats van met verschillende*

groepen in allemaal kleine ruimtes". Op deze manier wilde Jottum graag een **'open sfeer'** creëren. Volgens Ilse ten Broek vinden de kinderen het bovendien ook erg leuk om aan het begin allemaal bij elkaar te zitten.

Daarnaast kent deze aanpak praktische redenen. Tijdens het eerste uur dat de kinderen van de verschillende scholen worden gehaald door pedagogisch medewerkers, is het een goede methode om overzicht te houden op de groep. Ook speelt mee dat op bepaalde dagen niet altijd genoeg oudere kinderen (van 8 jaar en ouder) aanwezig zijn om een aparte basisgroep daarvoor samen te stellen. Tegelijk is een nadeel van deze aanpak met een verticale groep, zo stelt Ilse ten Broek, dat het kan voorkomen dat de jongste kinderen relatief veel aandacht vragen waardoor de leidsters minder tijd hebben voor de oudere kinderen. Ook moeten kinderen die het eerst uit school arriveren relatief lang wachten voordat het activiteitenprogramma start.

Overleg met de GGD

Op één inspectie na, is de werkwijze van de Jottum! Club altijd goedgekeurd of als gelijkwaardig alternatief aangemerkt door Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM). Hierover is volgens Ilse ten Broek niet heel veel discussie geweest. Wel is vanuit VGGM altijd aangegeven dat het belangrijk is om te beschikken over een pedagogische visie en bijpassende (werk)plannen. Ook de sociaal-emotionele veiligheid diende door de vele activiteitenruimtes in voldoende mate gewaarborgd te zijn.

Wat dit laatste punt betreft geven zowel Ilse ten Broek als Jeanne Goeting van VGGM aan dat de sociaal-emotionele veiligheid wordt gewaarborgd doordat de opvang in de praktijk in kleine groepjes plaatsvindt ook al is dit op papier niet het geval. Op de Jottum Club! worden namelijk kinderen van vijf scholen opgevangen die tussen 14:30 en 15:30 uur uit zijn. Daardoor komen de kinderen in kleine clubjes binnendruppelen en heeft de zogenoemde 'theetante' tijd en aandacht voor alle kinderen. Na het drinkmoment kiezen de kinderen een activiteit onder leiding van één pedagogisch medewerker die op dat moment maximaal 10 kinderen onder haar hoede heeft.

Jeanne Goeting van VGGM voegt daaraan toe dat: *"de praktijk soms niet helemaal binnen de Wet kinderopvang past. Doordat bij Jottum! Club kinderen van verschillende scholen komen en er veel verschillende ruimtes zijn werkt deze aanpak hier heel goed. Er wordt afgeweken van de wet, maar de intentie van de wet wordt wel gevolgd. De werkwijze is duidelijk voor de kinderen en ook is er sprake van persoonlijke aandacht en voldoende sturing. Ook is de opvangruimte heel huiselijk. Hierdoor komt deze BSO er in kwaliteit, rust en structuur goed uit"*. Hoewel Jeanne Goeting het goed vindt dat ruimte bestaat om gelijkwaardige alternatieven toe te staan zodat ouders hun opvang kunnen aanpassen aan de specifieke kenmerken van de accommodatie en kinderen, bemoeilijkt het ook de inspecties. Vooral omdat voor het beoordelen van gelijkwaardige alternatieven een duidelijke maatstaf ontbreekt. Dit biedt dan ruimte voor interpretatie.

Toekomst

Ook momenteel werkt Jottum! Club nog met het gelijkwaardige alternatief. *"We hebben het altijd zo gedaan en in de praktijk merken we dat het ook goed werkt"*, aldus Ilse ten Broek. Dat het gelijkwaardig alternatief vanaf 1 januari 2015 mogelijk niet meer wordt

toegestaan was haar niet bekend. Over het gaan hanteren van een andere werkwijze had Jottum Club! dan ook nog niet nagedacht. Wel geven zij aan dat het werken met basisgroepen een optie zou kunnen zijn maar dit zou dan wel ten koste kunnen gaan van de huidige verscheidenheid aan activiteitenruimtes. Hiervoor in de plaats zouden dan namelijk verschillende opvangruimtes moeten komen. In de optiek van Jottum! Club zou dit hun opvang dan minder uitdagend maken voor de kinderen

Met dank aan:

Ilse ten Broek, beleidsmedewerker BSO bij Jottum! Kinderdagverblijf

Jeanne Goeting, toezichthouder kinderopvang bij VGGM

4.3.2 Casus: Donderstralen

Naam kinderopvangorganisatie:	Kinderstad
Naam locatie:	Donderstralen (Waalre)
Inspectiedomein GA:	5.1.1 (behoort in basisgroep)
Type GA:	Er werd gewerkt volgens het concept 'Huis met de Kamers'

Inleiding

Kinderstad is een grote kinderopvangorganisatie in het zuiden van het land. Op alle BSO-locaties van Kinderstad werd tot voor kort niet gewerkt met basisgroepen. In plaats daarvan werd gewerkt met een gelijkwaardig alternatief, namelijk '**Huis met de Kamers**'. Een activiteitengerichte aanpak waarbij op elke BSO-locatie themakamers aanwezig zijn en kinderen zelf kunnen kiezen aan welke activiteiten zij deelnemen.

Gelijkwaardig alternatief

In 2007 heeft GGD Brabant-Zuidoost het concept 'Huis met de Kamers' op alle BSO-locaties van Kinderstad erkend als een gelijkwaardig alternatief. Ook voor de locatie Donderstralen in Waalre was dit het geval. Bij binnenkomst verzamelden de kinderen zich daar op een aantal plekken die waren ingericht om te eten en drinken waarna ze het activiteitenprogramma van de dag doornamen. Vervolgens maakten de kinderen een keuze uit de activiteiten en verspreidden zich over de ruimtes.

In Waalre konden de kinderen dan naar een 'doe-ruimte' (voor knutselen of computeren), een 'rustige ruimte' (om televisie te kijken of een boek te lezen), een poppenhoek of een bouwhoek gaan. Ook konden de kinderen in de keuken lunchen of in de woonkamer een spelletje doen. In elke ruimte was ook minimaal één pedagogisch medewerker aanwezig die verantwoordelijk was voor de kinderen die daar participeerden in een activiteit.

Achtergronden

Een belangrijke (pedagogische) reden om te werken volgens het concept 'Huis met de Kamers' is volgens Carolien Schiks, beleidsmedewerker kwaliteit bij Kinderstad, dat het **kinderen de ruimte biedt om eigen keuzes te maken**: *'Bij binnenkomst kunnen de kinderen zien welke activiteiten op de planning staan en kiezen ze zelf wat ze die middag willen gaan doen. In de praktijk kunnen ze zich hierdoor ook mengen bij zowel kinderen als een pedagogisch medewerker waar ze zich prettig bij voelen. Hierdoor kunnen de kinderen zich op een natuurlijkere manier verspreiden. Bij basisgroepen is dit veel lastiger één op één te matchen'*.

Randvoorwaarden

Om te kunnen werken met het concept 'Huis met de Kamers' was het voor zowel Kinderstad als GGD Brabant-Zuidoost van belang dat de sociaal-emotionele veiligheid van kinderen in voldoende mate was gewaarborgd.

Monique Huijser, toezichthouder bij GGD Brabant-Zuidoost, stelt dat de **extra aandacht voor de jongste kinderen** een belangrijke reden vormde om de aanpak van Kinderstad

destijds als een gelijkwaardig alternatief te erkennen: *“Zonder extra aandacht voor de jongste kinderen bestaat namelijk het risico dat zij bij een activiteitengerichte aanpak verloren rondlopen”*. Om dit te voorkomen had Kinderstad het programma voor de jongste kinderen overzichtelijk gehouden. Daarbij konden jonge kinderen alleen uit activiteiten kiezen die intensief werden begeleid. Ook vonden deze activiteiten plaats in ruimtes die op een passende wijze waren ingericht voor kinderen van jongere leeftijd.

Ook tijdens inspecties zag de GGD terug dat Kinderstad haar concept goed doordacht had: *“Kinderstad heeft destijds een centrale motivatie ingediend voor het concept Huis met de Kamers. Hierbij werd gekeken naar de vier pedagogische basisdoelen; sociale competentie, persoonlijke competentie, emotionele veiligheid en overdracht van normen en waarden. Zij hadden hun visie goed onderbouwd waarbij rekening gehouden werd met alle leeftijdsgroepen. Door het toezicht is gekeken hoe dit in de praktijk functioneerde. De dagelijkse praktijk verliep goed ondanks de grote groepen. Kinderen hadden het naar hun zin en ook ouders en beroepskrachten waren tevreden”*, aldus Monique Huijser.

Nieuwe situatie

Toen bekend werd dat voor de gelijkwaardige alternatieven een overgangstermijn zou gaan gelden, heeft Kinderstad vanuit de vereniging Kwaliteit in Kinderopvang (KIK) een poging ondernomen om - via een schriftelijk verzoek aan het ministerie van SZW - hun werkwijze binnen de Wet kinderopvang algemeen geldend te laten verklaren. Dit is echter niet gelukt. Vandaar dat Kinderstad inmiddels heeft besloten om haar werkwijze aan te passen door alsnog te werken met basisgroepen van maximaal 20 kinderen. Hierbij is de themagerichte aanpak niet helemaal losgelaten. Hoewel de kinderen zich in vaste basisgroepen verzamelen tijdens drink- en pauzemomenten, kunnen zij daarna 'uitwaaieren' over de verschillende activiteitenruimtes.

Door te werken met basisgroepen voldoen de locaties van Kinderstad op dit punt aan de Wet kinderopvang. Monique Huijser van GGD Brabant-Zuidoost is van mening dat zo tot een mooie oplossing is gekomen. Zij ziet dat de activiteitengerichte aanpak gehandhaafd kan worden, terwijl meer rust is gekomen op de BSO's nu sprake is van vaste momenten waarop de groepen bij elkaar zitten. Naast rust is bovendien ook voor ouders en kinderen een stuk duidelijkheid ontstaan. Zij weten nu beter bij welke leidster ze terecht kunnen als ze iets willen vertellen, uitleggen of vragen. Ook door Carolien Schiks (van Kinderstad) wordt dit deels beaamd. Op grote locaties neemt zij waar dat meer rust en duidelijkheid is ontstaan, maar op de overige (kleinere) locaties voegen de basisgroepen volgens haar minder toe en worden zij vooral gezien als een 'kunstmatige oplossing'.

Met dank aan:

Carolien Schiks, beleidsmedewerker kwaliteit bij Kinderstad

Monique Huijser, toezichthouder kinderopvang bij GGD Brabant-Zuidoost

4.3.3 Casus: Villa Vrolijk

Naam kinderopvangorganisatie:	Villa Vrolijk
Naam locatie:	BSO Villa Vrolijk (Helmond)
Inspectiedomein GA:	5.1.2 (omvang van basisgroep)
Type GA:	Eén basisgroep van 30 kinderen tussen de 4 en 13 jaar

Inleiding

Villa Vrolijk is een zelfstandig kindcentrum gelegen in een bosrijke omgeving in Helmond waar zowel de dagopvang (9 groepen) als BSO (5 groepen) wordt georganiseerd. Het kindcentrum is gestart door Hans en Ingrid van der Hulst die na jarenlange ervaring met de kinderopvang voor hun eigen kinderen, hebben besloten om een kindcentrum te starten gebaseerd op hun eigen visie van de kinderopvang.

Gelijkwaardig alternatief

Voor haar BSO-groep 'De Vosjes' heeft Villa Vrolijk in 2011 van de GGD toestemming gekregen om gelegitimeerd af te wijken van de groeps grootte. Deze verticale basisgroep bestond namelijk uit maximaal 30 kinderen in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. Volgens de Wet kinderopvang mag een dergelijke groep uit niet meer dan 20 kinderen bestaan.

Villa Vrolijk wilde graag een BSO-groep van 30 kinderen beginnen omdat in de streek een grote vraag naar opvang was en Villa Vrolijk de mogelijkheid had om een dergelijke grote groep in te richten. Ook was bewust gekozen voor een grote verticale groepsopzet om kinderen van heel verschillende leeftijden van elkaar te laten leren: *"We vonden het leuk als groot en klein samen zouden spelen zodat ze van elkaar leren en elkaar helpen. Hierbij leren de jonge kinderen dat ze niet bang hoeven zijn voor oudere kinderen en hun spel en andersom leren grote kinderen rekening te houden met kleine kinderen. Ook leert de ervaring dat oudere kinderen het vaak leuk vinden om de kleintjes te helpen"*, zo stelt Ingrid van der Hulst, mede-eigenaar van Villa Vrolijk.

Rustmomenten

Om te kunnen werken met een grote groep kinderen van sterk uiteenlopende leeftijden is ingezet op het creëren van rustmomenten op de groep. Hiervoor werden in de opvangruimte hoekjes voor 8- en 8+ ingericht. Ook vond het fruitmoment in vaste groepjes plaats met steeds dezelfde pedagogische medewerker. Verder was naast de groepsruimte een gymzaal gelegen waar pedagogisch medewerkers met kleine groepjes kinderen van tijd tot tijd gingen spelen.

GGD-inspecties

In 2010 diende Villa Vrolijk voor het eerst een aanvraag in bij de GGD om op basis van de bovengenoemde werkwijze gelegitimeerd te mogen afwijken. Bij deze aanvraag waren (motivatie)brieven van de houder, beroepskrachten en oudercommissie toegevoegd. De brieven lieten volgens de GGD echter nog veel vragen onbeantwoord. Vandaar dat een avond werd georganiseerd waarop twee GGD-inspecteurs, de houder, enkele beroepskrachten en de oudercommissie bij elkaar kwamen om verschillende punten met elkaar

door te spreken. Op basis van deze bijeenkomst, zo vertelt Marleen Verachtert van GGD Brabant-Zuidoost, heeft Villa Vrolijk haar pedagogisch beleidsplan aangepast en in haar werkwijze duidelijk omschreven hoe de sociaal-emotionele veiligheid van de kinderen op de BSO-groep 'De Vosjes' gewaarborgd kon worden.

Vervolgens heeft de GGD besloten de verticale BSO-groep met maximaal 30 kinderen van 4 tot 13 jaar te erkennen als gelegitimeerde afwijking. Met als voorwaarde dat de sociaal-emotionele veiligheid jaarlijks geëvalueerd zou worden. Tijdens deze evaluatie moest dan het welbevinden van de kinderen als ook de relatie van de kinderen met de leidsters en andere kinderen in de groep centraal staan. Verder moest jaarlijks worden geëvalueerd of op de BSO-groep werd gewerkt zoals in het beleidsplan en werkplan was vastgelegd.

Betrokkenheid gemeente

Ook de gemeente Helmond was nauw betrokken bij de afspraken over het gelegitimeerd afwijken bij Villa Vrolijk. Van de gemeente kreeg de GGD extra uren om de situatie op Villa Vrolijk zorgvuldig te bekijken en monitoren. Ook is met de gemeente Helmond afgesproken dat na een periode van twee jaar geëvalueerd zou worden in hoeverre op de BSO-groep 'Het Vosje' echt sprake was van een gelijkwaardig alternatief. *"In de brief van de gemeente aan de houder is deze periode ook genoemd en zijn de eerdergenoemde voorwaarden van de GGD opgenomen. In samenspraak met de gemeente hadden we op die manier vastgelegd dat we het gelegitimeerd afwijken konden terugdraaien als zou blijken dat de kwaliteit van de opvang uiteindelijk onder de maat zou zijn"*, aldus Marleen Verachtert.

Overgangstermijn

Dit laatste heeft de gemeente Helmond nooit hoeven effectueren. Omdat vanaf juni 2012 een overgangstermijn ging gelden voor de gelijkwaardige alternatieven heeft Villa Vrolijk namelijk besloten om niet langer gelegitimeerd af te wijken. Hiertoe is groeps-grootte van BSO-groep 'Het Vosje' verkleind en is een aparte 8+ groep opgericht. Ingrid van der Hulst vertelt: *"We hadden geen pedagogische redenen om te stoppen met deze BSO-groep. De ouders waren tevreden en ook de kinderen vonden het jammer dat we deze groep hebben stopgezet. Maar gezien de overgangstermijn voor gelijkwaardige alternatieven wilden we wel graag op tijd voldoen aan de Wet kinderopvang"*. Ook voor de toekomst is daarom niet te verwachten dat Villa Vrolijk op korte termijn weer zal gaan werken met een grote verticale BSO-groep van 4 tot 12 jaar.

Met dank aan:

Ingrid van der Hulst, mede-eigenaar van Villa Vrolijk

Marleen Verachtert, toezichthouder kinderopvang bij GGD Brabant-Zuidoost

4.3.4 Casus: BSO 't Haaienhonk

Naam kinderopvangorganisatie:	Octavina
Naam locatie:	BSO 't Haaienhonk (Empel, 's-Hertogenbosch en Rosmalen)
Inspectiedomein GA:	5.1.2 (omvang van basisgroep)
Type GA:	Eén grote basisgroep waarin de leidsters gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor alle kinderen

Inleiding

Kinderopvangorganisatie Octavina biedt in en rondom 's-Hertogenbosch dagopvang en buitenschoolse opvang aan. Voor de BSO van Octavina, die in deze casus centraal staat, wordt de verzamelnaam 't Haaienhonk gebruikt. De locaties van deze BSO zijn gevestigd in Empel, 's-Hertogenbosch en Rosmalen.

Gelijkwaardig alternatief

Op de BSO-locaties van 't Haaienhonk wordt **in plaats van basisgroepen** gewerkt met **een open deurenbeleid**. De kinderen mogen zelf kiezen bij wie ze wat willen eten en drinken bij binnenkomst en welke activiteit ze in de middag gaan doen. De activiteiten zijn daarbij op de verschillende leeftijdsgroepen afgestemd en gaan uit van kernwaarden als natuurbeleving, creativiteit, sport & bewegen en cultuur.

Bij binnenkomst van de kinderen is één leidster verantwoordelijk voor de registratie. Zij houdt in een map bij welke kinderen aanwezig zijn en of er bijzonderheden zijn. Daarna vallen de kinderen in principe onder de verantwoordelijkheid van alle pedagogisch medewerkers op de locatie. In tegenstelling tot het werken met basisgroepen zijn de kinderen dus niet vooraf toegewezen aan een bepaalde leidster. Kathy van Hamont, inspecteur bij GGD Hart voor Brabant, vertelt dat deze werkwijze in de afgelopen jaren als gelijkwaardig alternatief is vastgesteld: *“We geven in principe de voorkeur aan het werken met basisgroepen maar in de praktijk bleek de aanpak van 't Haaiendonk ook te werken. De kinderen worden altijd welkom geheten en lopen niet verloren rond. Daarnaast constateerden we dat voor de jongste kinderen speciale aandacht is. Je ziet bijvoorbeeld dat ze de kleinsten in de (school)klas ophalen en aparte tafelmomenten met hen organiseren”*.

Achtergronden

Desirée Lurling, manager kinderopvang bij Octavina, vertelt dat aan het werken met een open deurenbeleid op 't Haaiendonk zowel pedagogische als praktische beweegredenen ten grondslag liggen. Op de BSO-locaties wil men namelijk veel **keuzevrijheid** bieden door kinderen niet vooraf te binden aan een bepaalde leidster of activiteit. Gelijk aan wat we hiervoor beschreven in casus 4.3.2 (over BSO-locatie Donderstralen van Kinderstad) kunnen kinderen in plaats daarvan kiezen voor een pedagogisch leidster/activiteit waar ze zich prettig bij voelen. Op dit punt zullen we verder niet in herhaling vallen.

Een ander pedagogisch voordeel van het werken met een open deurenbeleid is volgens Desirée Lurling dat het **BSO-team continuïteit uitstraalt**: *“Omdat een medewerker bij*

een open deurenbeleid bekend moet zijn met elk kind op de locatie is altijd sprake van een 'vertrouwd gezicht'. Hierdoor kan iedere leidster in principe de overdracht doen aan het einde van de middag. Bovendien is het zo dat wanneer een medewerker onverhoopt stopt met werken op een bepaalde locatie er genoeg leidsters overblijven die bekend zijn met de kinderen. In het bijzonder de ouders waarderen de continuïteit die we zo als team uitstralen".

Tot slot vertelt Desirée Lurling dat ook praktische motieven een rol spelen om te (blijven) kiezen voor een open deurenbeleid. Het maken van een **planning zonder basisgroepen** is namelijk **eenvoudiger**: *"Als er een plekje vrijkomt, komt er een plekje vrij. Terwijl je met basisgroepen kunt hebben dat op maandag plek is in de ene groep en op donderdag in de andere. Als je dan een nieuw kind wilt plaatsen moeten ouders ermee instemmen dat hun kind in twee basisgroepen zit. Bij een open deurenbeleid hoeft dit niet".*

Toekomst

Op de BSO-locaties van het 't Haaienhonk wordt momenteel nog gewerkt met een open deurenbeleid (zonder basisgroepen). Na 1 januari 2015 zal dit waarschijnlijk veranderen om te kunnen voldoen aan de Wet kinderopvang. Over mogelijke oplossingsrichtingen wordt momenteel dan ook nagedacht. Volgens Kathy van Hamont van GGD Hart voor Brabant zal het vooral belangrijk zijn om het begin van de middag concreter vorm te gaan geven met basisgroepen: *"Het is niet nodig om op de BSO-locaties van 't Haaiendonk de pedagogische visie op te geven. Wel zou aan het begin van de middag het drinkmoment met de kinderen in basisgroepen kunnen plaatsvinden. Daarna kunnen de leidsters dan per kind bekijken of het verantwoord is om kinderen ook buiten de eigen basisgroep te laten deelnemen aan activiteiten".*

Volgens Desirée Lurling is het (administratief gezien) eenvoudig om deze oplossingsrichting te realiseren. Zo heeft 't Haaiendonk bijvoorbeeld op haar locatie aan de Zwartbroek in 's-Hertogenbosch een groep van 40 kinderen in de leeftijd van 4 tot 8 jaar die betrekkelijk eenvoudig over twee basisgroepen van 20 kinderen verdeeld zou kunnen worden. Alleen merkt Desirée Lurling wel op dat dit volgens haar vooral een 'papieren oplossing' is: *"Natuurlijk begrijp ik dat de onderliggende reden voor een basisgroep de veiligheid van de kinderen is. Alleen denk ik dat de veiligheid niet wordt gegarandeerd door een basisgroep, maar door de professionaliteit en het handelen van de pedagogisch medewerkers".* Hoe het ook zij, mocht het gelijkwaardig alternatief niet worden verlengd dan zullen ook de BSO-locaties van 't Haaiendonk op termijn weer gaan werken met basisgroepen om te kunnen voldoen aan de Wet kinderopvang. Maar voordat het zover is zullen zij nog wel in gesprek gaan met de beleidsmedewerker van de gemeente om te kijken waar nog ruimte is om hun huidige werkwijze te handhaven.

Met dank aan:

Desirée Lurling, manager kinderopvang bij Octavina

Kathy van Hamont, inspecteur hygiëne en veiligheid bij GGD Hart voor Brabant

4.3.5 Casus: BSO De Bosrakkers

Naam kinderopvangorganisatie:	Les Petits
Naam locatie:	De Bosrakkers (voorheen Les Petits van Lennepweg) (Aerdenhout)
Inspectiedomein GA:	5.1.2 (omvang van de basisgroep)
Type GA:	Basisgroep van 30 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar

Inleiding

In Zuid-Kennemerland heeft kinderopvangorganisatie Les Petits verschillende kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en BSO-locaties. Eén daarvan is BSO De Bosrakkers waar kinderen van drie basisscholen in Aerdenhout worden opgevangen. Kenmerkend aan de opvanglocatie is dat ze is gevestigd op de bovenverdieping van een grote villa. Ook ligt de locatie, zoals de naam al doet vermoeden, nabij een bos waar veel BSO-activiteiten plaatsvinden. Daarnaast wordt op regenachtige dagen gebruikgemaakt van een gymzaal van een nabijgelegen basisschool.

Gelijkwaardig alternatief

Volgens de Wet kinderopvang mag een basisgroep met kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar uit maximaal 20 kinderen bestaan. Op BSO De Bosrakkers is in 2012 door GGD Kennemerland echter vastgesteld dat wordt gewerkt met een dergelijke **basisgroep van 30 kinderen**. Meer dus dan het toegestane aantal. Een belangrijke verklaring hiervoor is dat de kinderen eerst allemaal in één grote ruimte samenkomen voor het drinkmoment. Vanaf een uur of 4 wordt vervolgens een activiteitenprogramma georganiseerd waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijdscategorieën. Kinderen mogen dan zelf kiezen aan welke activiteit ze mee willen doen, zodat zich op een natuurlijke manier kleinere groepjes vormen. Deze werkwijze wordt op alle BSO-locaties van Les Petits - waaronder ook BSO De Bosrakkers - toegepast.

Oordeel van de GGD

Op verzoek van de GGD heeft Sandra Vlaar, directeur van Les Petits, de (pedagogische) visie en werkwijze van haar kinderopvangorganisatie nader uiteengezet. Hiervoor heeft Les Petits onder meer een bijlage voor het pedagogisch beleidsplan geschreven dat is beoordeeld door een aantal GGD-inspecteurs met kennis van de locaties van Les Petits. Vervolgens is de werkwijze nader in de praktijk bekeken en stelde de GGD vast dat de werkwijze van Les Petits een **gelijkwaardig kwaliteitsniveau** bood. Tanja Hartog van GGD Kennemerland licht toe: *“Op de verschillende locaties van Les Petits, waaronder De Bosrakkers, bleek dat ondanks de grotere basisgroepen de sociaal-emotionele veiligheid van de kinderen was gewaarborgd”*. Tanja Hartog vervolgt dat de sociaal-emotionele veiligheid bij Les Petits vooral kan worden gegarandeerd door de hoge kwaliteit van de beroepskrachten en de goede begeleiding die zij krijgen door de locatiehoofden: *“Ik kan me voorstellen dat deze werkwijze bij andere organisaties niet zou werken, maar ik zie bij Les Petits dat het in de praktijk heel goed werkt. Dit heeft vooral ermee te maken dat ze erg goede beroepskrachten in dienst hebben. De pedagogisch medewerkers zijn over het algemeen proactief, sensitief en beschikbaar*

voor de kinderen. Ook is er door het goede aannamebeleid weinig verloop en ziekteverzuim en zijn eigenlijk overal sterke teams met vaste gezichten aanwezig”.

Achtergronden

Volgens Sandra Vlaar is bewust ervoor gekozen om op de verschillende BSO-locaties met één grote (verticale) basisgroep te werken. Allereerst vindt men het bij Les Petits belangrijk dat kinderen mee kunnen denken en kijken waar ze die dag behoefte aan hebben. Door het hanteren van één grote, open groep kunnen **groepjes** zich daarbij **op een natuurlijke manier vormen**. Sandra Vlaar vertelt: *“We proberen zo de starheid uit de opvang te halen. Bevriende kinderen kunnen samen wat drinken bij binnenkomst zonder gehinderd te worden door een indeling in basisgroepen. Ook kunnen broers en zussen dagelijks ervoor kiezen om samen iets te doen. Zeker voor kinderen die iets vervelends hebben gemaakt, zoals gescheiden ouders, kan het prettig zijn om houvast te zoeken bij een broer of zus”*. Een ander argument, zo stelt Sandra Vlaar, is dat de start met één grote groep in een ruimte ook ervoor zorgt dat de kinderen alle medewerkers kennen. Dit biedt kinderen de mogelijkheid om te kiezen voor (een activiteit van) een leidster waar ze zich het prettigst bij voelen.

Ook wat betreft de activiteiten hebben kinderen namelijk veel **keuzevrijheid**. Hoewel voor elke leeftijdscategorie een aanbod bestaat, mogen de kinderen zelf weten waar ze aan mee willen doen. *“We vinden het belangrijk dat kinderen zelf actief meedenken over de activiteiten die ze willen ondernemen. We kijken dan of ze willen aansluiten bij een activiteit voor hun leeftijd of dat ze liever iets met de andere groep gaan doen. Stel dat we bijvoorbeeld met de kinderen tot en met 7 jaar gaan knutselen en met de kinderen vanaf 8 jaar gaan voetballen dan is het ook altijd mogelijk dat een kind van 8 jaar kiest voor de knutselactiviteiten als hij of zij dat liever wil”*, aldus Sandra Vlaar.

De bovengenoemde werkwijze biedt volgens de houder ook **praktische voordelen**. Zoals we ook zagen bij een aantal andere casussen (zoals bij casus 4.3.4 't Haaienhonk) is het namelijk eenvoudiger om kinderen in te plannen met één grote basisgroep. Ook kan de overdracht aan ouders bij meerdere kinderen uit hetzelfde gezin door één pedagogisch medewerker gebeuren. Door te werken met één grote (verticale) groep hebben de pedagogisch medewerkers namelijk meer zicht op wat er bij de verschillende kinderen uit eenzelfde gezin speelt.

Toekomst

Op het moment dat de interviews voor deze casus plaatsvonden (augustus 2014) werkte Les Petits op haar locaties nog met grote verticale groepen. Mocht dit vanaf januari 2015 niet langer zijn toegestaan, dan zal zij bij de aanvang van de BSO (het drinkmoment) gaan werken met basisgroepen. Liever blijft Les Petits echter werken zoals ze dat altijd heeft gedaan. Sandra Vlaar stelt: *“Het zou fijn zijn als deze manier van werken een plek krijgt in de Wet kinderopvang of als er ruimte blijft bestaan om gelegitimeerd af te wijken als je goed kunt aantonen dat je werkwijze werkt in de praktijk”*.

Met dank aan:

Sandra Vlaar, directeur van Les Petits

Tanja Hartog, toezichthouder kinderopvang bij GGD Kennemerland

4.3.6 Casus: De Toverwereld en De Buitenwereld

Naam kinderopvangorganisatie:	De Kleine Wereld
Naam locatie:	De Toverwereld & De Buitenwereld (Berkel-Enschot)
Inspectiedomein GA:	5.1.1 (behoort in basisgroep) 5.1.2 (omvang van de basisgroep)
Type GA:	Eén grote groep, zonder indeling in basisgroepen

Inleiding

De Kleine Wereld is een Brabantse kinderopvangorganisatie met een aantal kleinschalige locaties in Berkel-Enschot en Mierlo. In deze casus staan de locaties De Toverwereld (voor kinderen van 4 tot 8 jaar) en De Buitenwereld (voor kinderen van 8 tot 12 jaar) centraal. Beide locaties zijn gevestigd in in Berkel-Enschot.

Gelijkwaardig alternatief

Op de voornoemde locaties van De Kleine Wereld werd in het verleden gewerkt met een gelijkwaardig alternatief. Hierbij werd **niet gewerkt met een basisgroep** maar konden de kinderen bij binnenkomst op een 'natuurlijke wijze' groepjes vormen. Edwin Spaan, directeur van De Kleine Wereld, vertelt: *“Op de locaties van De Kleine Wereld waren de kinderen niet in een basisgroep ingedeeld maar lieten we het vormen van groepjes over aan de volgorde van binnenkomst en de wensen van de kinderen”*. Dit laatste paste ook bij de Jenaplan-gedachte waarbij op de locaties van De kleine Wereld wordt gewerkt. Hierin staat onder meer de zelfstandigheid, eigenheid en vrije keuze van kinderen centraal. Ook speelde volgens Ans van Lokven, inspecteur kinderopvang bij GGD Hart voor Brabant, een praktische reden mee: *“Indertijd was sprake van een sterke toename van het aantal BSO-kinderen. Om deze groei in goede banen te leiden, zocht de houder naar een oplossing die werd gevonden in het werken met één grote groep kinderen die gedurende de middag uitwaaiëren over verschillende activiteiten”*.

Randvoorwaarden

Om te kunnen spreken van een gelijkwaardig alternatief waren voor de GGD een aantal zaken van belang. In de eerste plaats, zo vertelt Ans van Lokven, had De Kleine Wereld haar werkwijze uitgewerkt in een werkplan dat in de praktijk ook werd opgevolgd door de pedagogisch medewerkers. In de tweede plaats kon worden aangetoond dat de **sociaal-emotionele veiligheid** van de kinderen in voldoende mate was gewaarborgd. Tijdens de inspecties bleek dat de leidsters bij de start van de BSO en tijdens de eetmomenten goed luisterden naar de kinderen. En ook vanaf het moment dat de kinderen zich verspreidden over de activiteiten was per activiteit een medewerker verantwoordelijk voor een groep kinderen. Tot slot speelde - in de derde plaats - mee dat De Kleine Wereld bij de GGD goed bekend stond. *“Dit maakte het eenvoudiger om het gelijkwaardig alternatief met vertrouwen toe te staan”* aldus Ans van Lokven.

Huidige situatie

Inmiddels wordt op zowel De Toverwereld als De Buitenwereld niet meer gewerkt met het gelijkwaardig alternatief. Edwin Spaan licht toe dat in de praktijk het werken met één grote groep bij de kinderen onrust gaf. Daarom is vanuit deze kinderopvangorganisatie besloten om met deze werkwijze te stoppen. In plaats daarvan wordt nu weer gewerkt met basisgroepen. Op locatie De Toverwereld zijn deze groepen op leeftijd gebaseerd (4-6 jaar en 6-8 jaar) en bij De Buitenwereld op basis van de school waar de kinderen vandaan komen. Hoewel het minder past binnen de Jenaplan-gedachte is Edwin Spaan inmiddels wel tevreden met deze manier van werken: *“Het werken met basisgroepen geeft toch meer structuur en ook vanuit organisatorisch oogpunt ontstaat meer rust en duidelijkheid”*. Bovendien hoeven de locaties van De Kleine Wereld geen gelijkwaardig alternatief meer te hanteren en is hun werkwijze met basisgroepen conform de Wet kinderopvang.

Met dank aan:

Edwin Spaan, directeur van De Kleine Wereld

Ans van Lokven, inspecteur kinderopvang bij GGD Hart voor Brabant

4.3.7 Casus: De Speeldoos

Naam kinderopvangorganisatie:	Timpaan Kindercentra
Naam locatie:	De Speeldoos (Sneek)
Inspectiedomein GA:	5.1.2 (omvang van de basisgroep)
Type GA:	In de praktijk werd gewerkt met tafelgroepen per school

Inleiding

De Speeldoos in Sneek is onderdeel van Timpaan Kindercentra en biedt buitenschoolse opvang voor kinderen van 4 tot 12 jaar.

Gelijkwaardig alternatief

Tot voor kort was op De Speeldoos sprake van een gelijkwaardig alternatief waarbij voor elke school werd gewerkt met zogenoemde 'tafelgroepen'. Deze tafelgroepen weken dan af van de basisgroepen die formeel op papier waren vastgelegd. Een belangrijke **praktische reden om te werken met tafelgroepen** was om beter te kunnen **aansluiten bij de verschillende schooltijden**. Tussen de scholen waar de kinderen vandaan komen zit namelijk ongeveer een half uur verschil aan het einde van de schooldag. Door voor elke school te werken met tafelgroepen hoefden de kinderen van de scholen die het vroegst eindigden niet te wachten met het 'drinkmoment' tot de kinderen van de andere scholen arriveerden.

Overleg met de GGD

In overleg met de GGD Fryslân is deze werkwijze per 1 januari 2014 echter veranderd en wordt weer 'gewoon' gewerkt met basisgroepen. Hoewel het werken met tafelgroepen namelijk een praktische oplossing bood voor de wisselende schooltijden, sloot deze niet aan bij de specifieke locatiemarkers van De Speeldoos. Deze BSO is namelijk gelegen in een achterstandswijk in Sneek waarbij men ook vanuit Timpaan Kindercentra ondervond dat het **werken met tafelgroepen in pedagogisch opzicht minder goed aansloot** bij de kinderen uit deze wijk: *"We zitten duidelijk in een zorgwijk met vaak mondige kinderen waarvoor we in het verleden ook al deskundigheidsbevordering hebben ingeschakeld om te kunnen omgaan met ongewenst bedrag. Juist bij deze kinderen merkten we in de praktijk dat een tafelgroepenaanpak de onrust alleen maar versterkte. Er was dan niet direct een basisgroep voor de kinderen beschikbaar waar ze even tot rust konden komen. Voor de BSO-kinderen op De Speeldoos was het dan ook beter om te stoppen met dit gelijkwaardig alternatief"*, aldus Alma Dedic, regio-assistent van Timpaan Kindercentra.

Nieuwe aanpak

Op De Speeldoos wordt nu dan ook een nieuwe aanpak gehanteerd. Hierbij wordt met **leeftijdgerichte basisgroepen** gewerkt. Alleen op de woensdag en vrijdag is dit niet mogelijk omdat dan te weinig kinderen aanwezig zijn. Op de andere dagen is sprake van een basisgroep voor kinderen van 4 tot 7 jaar en een basisgroep voor kinderen van 7 tot 12 jaar. Deze 'splitsing' in leeftijden is aangebracht om meer rust en regelmaat te bieden aan jonge kinderen. Terwijl aan oudere kinderen meer uitdagende activiteiten geboden

kunnen worden. Daarnaast is ook het 'drinkmoment' verschoven om toch aan te kunnen sluiten bij de verschillende schooltijden. Hierbij gaan de kinderen die het eerst aankomen van de BSO naar hun eigen (leeftijdsgerichte) basisgroep en kunnen daar vrij spelen of tot rust komen alvorens de kinderen van de andere school arriveren. Vanaf dat moment wordt gezamenlijk wat gedronken en starten de BSO-activiteiten.

Keuze voor gelijkwaardig alternatief

Overigens merkt Alma Dedic op dat hun ervaring niet betekent dat tafelgroepen geen goed alternatief zouden zijn voor basisgroepen. *“Tafelgroepen kunnen een uitkomst bieden om aan te sluiten bij uiteenlopende schooltijden. Zeker in Randstedelijk gebied waar kinderen van allerlei scholen komen die mogelijk ook deels met een continu-rooster werken kan ik mij voorstellen dat het een goed alternatief biedt. Wel dien je echter altijd per locatie te bekijken of een tafelgroep ook past bij de kinderen die daar opgevangen worden. In ons geval bleek dit duidelijk niet te werken”.*

Ook Tannette Jansen, inspecteur bij GGD Fryslân, onderschrijft dat het werken met tafelgroepen voordelen biedt, mits een aantal randvoorwaarden zijn ingevuld en altijd naar de specifieke situatie van de opvanglocatie wordt gekeken: *“Een gelijkwaardig alternatief zoals het werken met tafelgroepen kan in principe goed werken mits de belangen van het kind voorop blijven staan. Het is dan belangrijk dat een kinderopvangorganisatie in het pedagogisch beleid ook beschrijft hoe de emotionele veiligheid van de jongere kinderen wordt geborgd. Ook is het van belang voor de kinderen om te weten bij welke tafelgroep en leidster ze horen. Binnen dit tafelgroepje kunnen ze dan de ervaringen van de dag uitwisselen en daarna kunnen ze vrij gaan spelen waar en met wie ze maar willen. Dit laatste kan meer uitdaging bieden dan wanneer de kinderen in hun eigen groepsruimte moeten blijven omdat activiteitengericht kan worden gewerkt”.* Volgens Tannette Jansen is het daarbij wel van belang dat wordt vastgelegd hoe het verloop van de middag zal zijn. Dit kan bijvoorbeeld door de kinderen - via mentorschap of anderszins - te koppelen aan een beroepskracht om een eventueel gevoel van onduidelijkheid en onveiligheid bij met name de jonge kinderen te voorkomen.

Voor wat betreft locatie De Speeldoos vindt Tannette Jansen dat Timpaan Kindercentra het werken met een gelijkwaardig alternatief goed heeft opgepakt door te kijken naar wat wel en niet werkt voor de kinderen. *“In plaats van te werken met tafelgroepen hebben ze hierbij uiteindelijk in het werken met leeftijdsgerichte basisgroepen een goede oplossing gevonden om aan kinderen geborgenheid te bieden en tegelijk ook te zorgen voor voldoende uitdaging voor de oudere kinderen”*, vertelt Tannette Jansen. Tot slot is een bijkomend voordeel dat De Speeldoos hiermee nu ook - binnen de overgangstermijn voor gelijkwaardige alternatieven - voldoet aan de kwaliteitseisen van de Wet kinderopvang.

Met dank aan:

Alma Dedic, regio-assistent Timpaan Kindercentra

Tannette Jansen, inspecteur technische hygiënezorg GGD Fryslân

4.3.8 Casus: De Lapjeskat

Naam kinderopvangorganisatie:	Junis Kinderopvang
Naam locatie:	De Lapjeskat (Alphen aan den Rijn)
Inspectiedomein GA:	5.1.2 (omvang van de basisgroep)
Type GA:	Groepsgrootte boven de 20 kinderen (4 tot 8 jaar) Activiteitengerichte aanpak (i.p.v. basisgroepen)

Inleiding

In Alphen aan den Rijn biedt De Lapjeskat buitenschoolse opvang aan voor kinderen van 4 tot 8 jaar. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van verschillende ruimtes in Openbare Basisschool Het Nieuwe Ambacht en kan in overleg met de school ook een speelzaal worden benut. Verder kunnen kinderen ook spelen op het buitenterrein van de school dat bestaat uit een plein met een zandbak en een grasveldje.

Gelijkwaardig alternatief

Voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 8 jaar (de doelgroep van De Lapjeskat) geldt dat twee beroepskrachten een basisgroep van maximaal 20 kinderen mogen opvangen. Tijdens de inspectie van GGD Hollands Midden in 2009 is echter geconstateerd dat De Lapjeskat hiervan afweek. De Lapjeskat werkte namelijk met basisgroepen van maximaal 25 tot 30 kinderen. Meer dus dan het toegestane aantal. Wel werkten op deze groepen minimaal drie beroepskrachten¹¹.

Uit het interview met Nathalia Bartelds, clustermanager van Junis Kinderopvang, komt naar voren dat bij De Lapjeskat, als ook op een aantal andere locaties van Junis, bewust gekozen is om te werken met grotere groepen. Daarbij speelde mee dat eigenlijk niet wordt gewerkt met vaste basisgroepen maar met een **activiteitengerichte aanpak**. Hierbij zijn de kinderen niet gebonden aan bepaalde basisgroepen maar krijgen een activiteitenprogramma voorgelegd waaruit ze een keuze kunnen maken.

Om een breed activiteitenaanbod te kunnen organiseren diende ook gewerkt te worden met een **grotere groepsgrootte**. Dit betekende dat de groepsgrootte in overleg met de GGD van 20 naar maximaal 30 kinderen ging. Nathalia Bartelds vertelt: *“Met een groep van maximaal 20 kinderen konden we op locatie De Lapjeskat slechts werken met twee leidsters. Zij kunnen dan bijvoorbeeld alleen een binnen- en buitenactiviteit organiseren. Een grotere groep van maximaal 30 kinderen bood echter de mogelijkheid om drie leidsters in te zetten. Hierdoor werd meer mogelijk. Eén leidster kon dan bijvoorbeeld met een groepje aan de slag in het atelier, de ander ging met de kinderen naar de speelzaal en een derde ging buiten voetballen. Kortom, door te werken met drie ‘PM’ers op een grotere groep kon aan de kinderen een gevarieerder aanbod worden geboden”*.

¹¹ Op het moment dat dit interview plaatsvond (juli 2014) was het overigens zo dat door een terugloop van de vraag op locatie De Lapjeskat de maximale groepsgrootte van 20 kinderen niet meer werd overschreden. Op een aantal andere locaties van Junis Kinderopvang was dit nog wel het geval.

Randvoorwaarden

Over het gelijkwaardig alternatief op locatie De Lapjeskat is veel overleg gevoerd met de GGD. Hierbij heeft de GGD diverse formulieren ingezien inclusief een werkwijzer over mentorschap (zie verderop). Daarnaast hebben uitgebreide observaties plaatsgevonden en zijn gesprekken gevoerd met de leidinggevende, pedagogisch medewerkers en de kinderen. Uiteindelijk kwam de GGD tot de conclusie dat bij De Lapjeskat sprake was van een gelijkwaardig alternatief. Ook de gemeente Alphen aan den Rijn - waar de locatie is gevestigd - is in dit oordeel meegegaan. Hierbij was het voor de gemeente duidelijk dat sprake was van een alternatieve werkwijze. Niet bekend was echter dat het gelijkwaardig alternatief (waarschijnlijk) een tijdelijke status had tot januari 2015.

GGD Hollands Midden is in belangrijke mate ook akkoord gegaan met de werkwijze van Junis Kinderopvang omdat zij verschillende randvoorwaarden hadden ingebouwd om het gelijkwaardig alternatief op een verantwoorde wijze uit te voeren.

Op de locatie De Lapjeskat wordt namelijk gewerkt met **mentorschap** in combinatie met een kindvolgsysteem. Hoewel dus geen sprake is van echte basisgroepen krijgt elke leidster hierbij een aantal kinderen aangewezen die onder haar hoede vallen. Voor deze kinderen is zij verantwoordelijk en vormt het aanspreekpunt voor ouders. De gedachte hiervan is dat via het mentorschap en het kindvolgsysteem ook bij een activiteitengericht aanbod een veilige opvangomgeving geboden kan worden. *“Via mentorschap proberen we het ‘basisgroepenverhaal’ te overstijgen. Kinderen kunnen na het fruitmoment zelf kiezen naar welke activiteiten ze gaan en zijn niet gebonden aan een bepaalde basisgroep en leidster. Op deze manier vergroten we ook de keuzevrijheid voor kinderen. We hoeven dan niet tegen de kinderen die in bijvoorbeeld de denkbeeldige groep blauw zitten te zeggen dat ze niet mogen meedoen aan de activiteiten van groep rood”*, aldus Nathalia Bartelds.

Om het mentorschap ook echt in de praktijk te laten werken zijn **‘werkwijzers’** opgesteld. Hierin wordt benadrukt dat het belangrijk is dat de mentor ook altijd informatie over het kind krijgt overgedragen van collega-leidsters op het moment dat het deelneemt aan een activiteit die buiten het zicht van de eigenlijke mentor valt. Bartelds: *‘Het is dan aan de mentor om op de hoogte te blijven van hoe een jongetje of meisje functioneert op de BSO door in gesprek te gaan met de collega die het kind die dag begeleidde’*. Daarnaast vindt ook zes keer per jaar een formeel overlegmoment plaats waarin (de ontwikkeling van) de kinderen in het team gezamenlijk worden besproken. Ook komt de clustermanager regelmatig op de locatie langs om medewerkers bij de observatie van kinderen te coachen.

‘Crackermoment’

Naast mentorschap, zijn ook de nodige maatregelen genomen rondom de planning van het activiteitenprogramma om de BSO - ook zonder de basisgroepen - op een goede en gecontroleerde manier te laten verlopen. Zo wordt gewerkt met ophaalschema's voor de verschillende scholen, is van tevoren onder leidsters bekend wie welke activiteiten gaat verzorgen en is naast het ‘fruitmoment’ ook een zogenoemd ‘crackermoment’ ingesteld waarbij kinderen van activiteit kunnen wisselen zonder dat ze terug moeten naar een basisgroep. *“Ook dit is een voordeel van onze aanpak. Het crackermoment is namelijk*

vaak rond half vijf/vijf uur. Bij een reguliere BSO zie je dan dat kinderen vaak hun activiteit moeten stopzetten. Ze moeten dan terug naar de ruimte van hun basisgroep waar ze op dat moment vaak helemaal niet spelen. Bij het hanteren van een activiteiten-gericht aanbod voorkom je dit. De kinderen worden dan niet helemaal uit hun activiteit gehaald maar doen even energie op met een 'crackermoment' en gaan dan verder of kiezen eventueel voor een nieuwe activiteit die ze de rest van de dag gaan volgen", aldus Nathalia Bartelds.

In tegenstelling tot de reguliere basisgroepen aanpak biedt het gelijkwaardig alternatief van Junis Kinderopvang dus de mogelijkheid om de activiteiten veel meer af te stemmen op de kinderen. Door activiteitengericht te werken hoeven kinderen minder op elkaar te wachten, worden spelmomenten minder onderbroken en kunnen zij op een natuurlijke manier wisselen van activiteit wanneer zij daar behoefte aan hebben.

Toekomst

Ten opzichte van het reguliere werken met basisgroepen van maximaal 20 kinderen ziet Junis Kinderopvang eigenlijk geen nadelen van haar werkwijze. Op de locaties zoals De Lapjeskat waar wordt gewerkt met een activiteitengericht aanbod zijn de medewerkers, kinderen en ouders enthousiast. Wel is het zo dat het succes van deze werkwijze volgens Junis ook in sterke mate locatieafhankelijk is. Zoals we ook al zagen in andere casussen (zie bijvoorbeeld de casus van De Speeldoos uit Sneek) hoeft deze aanpak niet altijd te werken en kan in bepaalde gevallen wellicht beter gekozen worden voor een 'reguliere' basisgroepen aanpak. Vanuit Junis Kinderopvang is echter wel de wens geuit dat aan GGD'en en gemeenten de mogelijkheid wordt geboden om op basis van lokale omstandigheden te kunnen bepalen of een gelijkwaardig alternatief kan blijven bestaan of niet. Ook omdat het in de optiek van deze kinderopvangorganisatie ruimte biedt aan de branche om goede alternatieven te ontwikkelen en daadwerkelijk 'het kind centraal te stellen'.

Met dank aan:

*Nathalia Bartelds, clustermanager Junis Kinderopvang
GGD Hollands Midden*

5. SAMENVATTENDE CONCLUSIES

In dit onderzoek is getracht om een beter beeld te krijgen van de aard en omvang van gelijkwaardige alternatieven (GA's) in de kinderopvang. Hierbij heeft het onderzoek zich toegespitst op de dagopvang en de buitenschoolse opvang (BSO). De resultaten hiervan kunnen als input worden gebruikt voor zowel een mogelijke verlenging van de overgangstermijn van gelijkwaardige alternatieven als de aanstaande herijking van de kwaliteitsregels in de kinderopvang.

Vanuit het onderzoek zijn - via verschillende sporen - uiteindelijk **32 GA's in de dagopvang** en **53 GA's in de BSO** vastgesteld. Alle GA's werden daarbij vastgesteld op de inspectiedomeinen 'accommodatie en inrichting' (domein 4) en 'groepsgrootte en beroepskracht-kindratio' (domein 5). In de BSO zijn daarnaast ook GA's vastgesteld op het inspectiedomein 'pedagogisch beleid en praktijk' (domein 6).

Casussen

In de tweede fase van het onderzoek zijn in totaal 22 casussen van kinderopvanglocaties uitgewerkt waarbij sprake is (geweest) van een GA. Hierbij zijn in grote lijnen de volgende typen GA's in beeld gebracht:

- Het hanteren van een 3+ groep zonder vaste stamgroepruimte.
- Afwijking op BKR rond pauzes vanwege langere/flexibele openingstijden .
- Het hanteren van een buitenspeelrooster (bij een te kleine buitenruimte).
- Gebruik van niet-aangrenzende buitenruimtes. Hierbij twee varianten:
 - gebruik van openbare speelterreinen/buitenruimtes op andere locaties;
 - organiseren van opvang in de natuur.
- Activiteitengerichte aanpak (in plaats van basisgroepen verspreiden de kinderen zich na binnenkomst over activiteitenruimtes).
- Tafelgroepen i.p.v. basisgroepen (om aan te sluiten bij wisselende schooltijden).
- Werken met één grote basisgroep (door open deurenbeleid of wens om verticale basisgroep te hanteren met kinderen van verschillende leeftijden).

Bij de bovengenoemde GA's is zichtbaar dat **op circa twee derde van de onderzochte locaties nog steeds sprake is van een GA**. Bij 16 (van de 22) locaties is dit namelijk het geval. Terwijl op de overige 6 locaties het gelijkwaardig alternatief inmiddels door de houder is stopgezet en op 3 locaties (van de 16 waar een GA nog wordt toegepast) de houder voornemens is dit binnenkort te doen.

Achtergronden

Kijken we naar de achtergronden van de GA's dan zien we dat verschillende redenen een rol kunnen spelen (of hebben gespeeld) voor kinderopvangorganisaties om een gelijkwaardig alternatief te hanteren.

In de eerste plaats de wens om vanuit een **bepaalde pedagogische visie en/of vernieuwende aanpak** een GA te hanteren. Voorbeelden hiervan zijn Laterna Magica met haar 3+ groep (zie casus 3.2.1), Struin rondom natuur-BSO (casus 4.2.1) en De Lapjeskat met haar activiteitengerichte aanpak (4.3.8).

In de tweede plaats hebben (ook) **efficiencyredenen** ten grondslag gelegen aan het hanteren van GA's. Het werken met een bepaalde aanpak - zoals een activiteitengericht aanbod - biedt namelijk ook meer flexibiliteit om zowel de pedagogisch medewerkers als de kinderen op een bepaalde locatie in te plannen.

Tot slot zijn - in derde plaats - een aantal GA's uit **noodzaak** geboren om tijdelijk meer kindplaatsen te realiseren in vooral stedelijke gebieden. Voorbeelden hiervan zijn Comme à la Maison, Stille Veerkade 28 en Villa Valentijn in Den Haag (beschreven in dit rapport in respectievelijk casus 3.2.2, 3.2.3 en 3.2.5). Door de vraagterugval in de kinderopvang is deze noodzaak - de binnensteden wellicht uitgezonderd - verdwenen. In ogen van de GGD'en zouden deze GA's dan ook eventueel stopgezet kunnen worden. Dit dient dan wel per locatie te worden bekeken.

Doelrealisatie

Uit de beschreven casussen blijkt dat het **succes** van een **gelijkwaardig alternatief per locatie kan verschillen**. In grote lijnen spelen hierbij drie factoren een rol. Allereerst de specifieke kenmerken (context) van de kinderopvanglocatie waardoor een gelijkwaardig alternatief op de ene plek wel werkt en op de andere niet. Zo zagen we dat het werken met 'tafelgroepen' op BSO De Lapjeskat in Alphen aan de Rijn succesvol is (zie wederom casus 4.3.8) terwijl deze werkwijze op De Speeldoos, gelegen in een achterstandswijk in Sneek, voor teveel onrust zorgde (zie casus 4.3.7). Vanuit de GGD lijkt wat dit betreft altijd 'maatwerk' benodigd om te kunnen bepalen of een GA op een locatie passend is.

Een tweede aspect om een GA succesvol te laten zijn, betreft de invulling van de randvoorwaarden. Waar over de randvoorwaarden zoals sociaal-emotionele veiligheid van de kinderen goed is nagedacht, is eerder zichtbaar dat een GA zowel door de houder als GGD als een succesvol alternatief wordt beschouwd. Dit brengt ons ook bij een derde factor die het succes kan bepalen. Namelijk de uitvoering van het gelijkwaardig alternatief in de praktijk. Bij succesvolle gelijkwaardige alternatieven krijgen de aangepaste pedagogische beleids- en werkplannen ook in de praktijk opvolging. De leidsters zijn dan op de hoogte van hoe ze het gelijkwaardig alternatief vorm moeten geven. Hierbij maken kinderen daadwerkelijk gebruik van de openbare buitenruimtes of hebben, bijvoorbeeld in het geval van een activiteitengerichte aanpak, een mentor die echt op ze toeziet.

Toekomst

Over de gelijkwaardige alternatieven zal binnenkort een beslissing worden genomen. De casussen laten in ieder geval zien dat sprake is van een **tweedeling**. Aan de ene kant zijn er namelijk GA's waarover weinig discussie bestaat tussen de houder en GGD. Beide partijen denken dan grotendeels hetzelfde over de achtergrond (motivatie) van het gelijkwaardig alternatief en over de wijze waarop daaraan invulling wordt gegeven. Aan de andere kant zijn er ook GA's waarover juist wel discussie bestaat. Bijvoorbeeld omdat de GGD van mening is dat een GA vooral bestaat om efficiencyredenen en de houder met enige aanpassingen wel zou kunnen voldoen aan de betreffende beleidsregel van de Wet kinderopvang.

BIJLAGE I AANPAK EERSTE ONDERZOEKSFASE

Tijdens de eerste onderzoeksfase is via meerdere kanalen getracht om gelijkwaardige alternatieven op het spoor te komen, namelijk via:

- deskresearch en gesprekken met sleutelpersonen;
- kennisontsluiting bij toezichthouders (GGD'en) en handhavers (gemeenten);
- het scannen van GGD-inspecties op basis van het registratiesysteem GIR 2.0.

Hierbij merken we op dat de GA's die via deze 'sporen' in beeld kwamen ook steeds zijn geverifieerd via het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP).

Deskresearch/sleutelpersonen

In de aanvangsfase van de opdracht is deskresearch verricht door onder andere via het internet te zoeken naar (informatie over) GA's. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met een aantal sleutelpersonen, namelijk met:

- Aimée de Wilde, Steven Bergwerff en Yvette Vervoort (SZW, Buro8020);
- Hélène Arons (Brancheorganisatie Kinderopvang);
- Gjalt Jellesma en Suzanne Plaisier (BOInK);
- Leonie Groenewoud (GGD GHOR Nederland);
- Sabine van den Hoek (VNG).

Via deskresearch is informatie verkregen over 15 kinderopvanglocaties waar GA's zijn geconstateerd door een GGD-inspecteur. In totaal ging het hierbij om **16 geregistreerde GA's die vanuit deskresearch zijn vastgesteld**. Naast informatie over (de context van) het vraagstuk van GA's, hebben we in de gesprekken met de sleutelpersonen nog eens 12 kinderopvanglocaties aangereikt gekregen waar sprake zou zijn (geweest) van GA's. Voor 9 locaties is dit via het LRKP geverifieerd. Uiteindelijk hebben we op deze wijze **10 aangereikte GA's door sleutelpersonen** kunnen vaststellen.

Verder is vanuit GGD GHOR Nederland informatie aangereikt van een eerdere oproep uit 2012 aan GGD'en. Daarbij gaven 7 GGD'en destijds aan dat in hun inspectieregio GA's voorkwamen. In totaal ging het hierbij om 170 GA's (variërend van 1 GA tot 110 GA's per GGD). In deze opgaaf aan GGD GHOR Nederland ontbraken echter de namen van de kinderopvangorganisaties. Vandaar dat we deze GA's niet hebben kunnen verifiëren via het LRKP. Wel hebben we de informatie benut in de contacten met GGD'en (zie hierna).

Tot slot heeft ook BOInK via haar nieuwsbrief een oproep gedaan aan haar achterban om GA's aan te dragen. Deze 'actie' heeft echter geen concrete gevallen opgeleverd.

Kennisontsluiting bij toezichthouders/handhavers

Bij deze stap zijn in de eerste plaats de GGD'en benaderd. Via GGD GHOR Nederland ontvingen we hiervoor de contactgegevens van leidinggevenden/coördinatoren bij elk van de 26 GGD'en in Nederland. Aan deze personen is medewerking gevraagd voor het raadplegen van een aantal GGD-inspecteurs over het voorkomen van GA's in hun werkgebied. In totaal hebben 22 GGD'en ons voorzien in namen van één of meerdere GGD-inspecteurs. Op basis daarvan zijn 35 GGD-inspecteurs telefonisch geïnterviewd en hebben 7 GGD-inspecteurs een digitale vragenlijst ingevuld. Per saldo leverde dit

spoor 56 mogelijke GA's op. In 38 gevallen kregen we hierbij ook de namen aangereikt van de kinderopvanglocaties met mogelijke GA's. Aan de hand hiervan hebben we via het LRKP in totaal **21 aangereikte GA's door GGD'en kunnen vaststellen**.

In de tweede plaats zijn ook gemeenten geraadpleegd. In overleg met het ministerie en de begeleidingscommissie zijn hiervoor 36 gemeenten benaderd. Hierbij is gelet op een evenwichtige geografische spreiding en het betrekken van gemeenten uit verschillende grootteklassen. Uiteindelijk hebben we met bijna alle (namelijk 35 van de 36) gemeenten een gesprek afgenomen. Tijdens deze gesprekken bleek echter dat de gemeenten een beperkt zicht hebben op het voorkomen van GA's. In totaal 7 gemeenten konden GA's aandragen. Het ging dan om 11 gevallen, waarvan **5 aangereikte GA's door gemeenten via het LRKP geverifieerd** konden worden.

Scan GGD-inspecties

Via het ministerie van SZW hebben we het verzoek gedaan richting DUO om beschikking te krijgen over de meest recente release van het registratiesysteem GIR 2.0. Dit om GA's op te sporen die vermeld staan in de inspectierapporten. Indien GA's worden vastgelegd in inspectierapporten – en daarmee in GIR 2.0 – gebeurt dit namelijk in de tekstblokken 'beschouwing' en/of 'toelichting bij voorwaarde'. Bij DUO is vooraf getoetst of alle tekstblokken uit de inspectierapporten wel in het GIR-bestand terechtkomen (omdat dit de enige manier is om GA's op te sporen). Hiervan zou sprake zijn.

In de GIR-release die we ontvingen bleken de gegevens van 27.230 inspecties te zijn opgenomen die sinds mei 2011 zijn uitgevoerd op 13.331 kinderopvanglocaties. In deze release is vervolgens gezocht naar termen als 'gelijkwaardig', 'volwaardig', 'gelegitimeerd (afwijken)' en 'afwijking'. Hierdoor konden **42 GA's via het GIR vastgesteld** worden. Hierop hebben we wederom contact met DUO gezocht om na te gaan of we wellicht nog gegevens missen. Uit dit aanvullende contact bleek dat toch niet alle tekstblokken uit de inspecties in het GIR-systeem worden verwerkt. Op het moment dat geconstateerde GA's namelijk als 'niet beoordeeld' worden aangemerkt (in plaats van 'beoordeeld') komt de toelichting - waaruit kan blijken dat het een GA betreft - niet in het GIR terecht. Met andere woorden: niet alle GA's bleken in het GIR te worden opgeslagen. Vervolgens hebben we (op het allerlaatste moment) alsnog een screening van inspectierapporten gedaan zoals opgenomen in het LRKP. Hiervoor zijn van bijna 400 locaties één of meerdere inspectierapporten bekeken om te toetsen of sprake is van GA's. Deze zoekactie leverde nog eens **6 geregistreerde GA's uit het LRKP** op.

De GA's die we via de bovengenoemde sporen in beeld kregen, hebben we vervolgens ingedeeld naar dagopvang en BSO. Uiteindelijk zijn **per saldo 32 geregistreerde GA's in de dagopvang en 53 geregistreerde GA's in de BSO vastgesteld**. Hierbij zijn dan de dubbelingen eruit gehaald omdat een aantal GA's via meerdere kanalen naar voren kwamen.